

Inger Lil Eggert Larsen

SOM DEN GODE BØRNEHAVE

– om de første kommunale
børnehaveklasser i København og Herlev

Dansk Pædagogisk Historisk Forening

Småskriftserie nr. 17 · 2003

Som den gode børnehave

– om de første kommunale børnehaveklaser i København og Herlev

© Inger Lil Eggert Larsen og Dansk Pædagogisk Historisk Forening

Produktion Grafisk Himmel

Udgivet af

Dansk Pædagogisk Historisk Forening

Småskriftserie A nr. 17 · 2003

ISSN 0909-0754

Som den gode børnehave kan bestilles hos

Dansk Pædagogisk Historisk Forening på

tlf. 3965 3764

Inger Lil Eggert Larsen (Inger Lil Stenner Rasmussen) er uddannet fritidspædagog på Kursus for Småbørnspædagoger 1959.

Efter at have arbejdet som pædagog ved Rigshospitalet og ved børnehaveklasserne i Herlev, lærer ved Søllerød Lille Skole.

Fra 1972 til 2003 seminarielærer i pædagogik – bevægelsesfag og sundhedsfag.

Er nu pensioneret fra Højvangseminariet i Glostrup.

Med ildsjæl og pionerånd ville vi plante børnehavepædagogikken midt i Folkeskolen

Det er mig en stor glæde at få lov til at skrive lidt om mine fire år i børnehaveklasserne i Herlev kommune. Jeg var jo én af “starterne!” – vi var syv i alt, fordelt i København og Herlevs kommuner.

Forpligtet overfor den præcedens vi vidste vi skulle skabe, tog vi vort kommende arbejde dybt alvorligt.

Og nu 40 år efter, får jeg så mulighed for at se tilbage på mine 4 år på Elverhøjens skole i Herlev, på de tanker jeg gjorde mig, de holdninger der lå bag min pædagogik, og hvilken afsmitning børnehaveklasserne dengang skulle få på folkeskolens pædagogik i mange år frem.

Men min historie begynder et helt andet sted, der er altid skrevet en anden historie før....

Jeg har haft gode hjælpere til at inspirere mig til mit skrivearbejde. Jeg vil gerne takke den nu pensionerede skoledirektør i Esbjerg, Werner Adolphsen – som er forfatter til bogen “En by og dens skole”. En masse artikler og venlige breve omhandlende Esbjerg kommunes og skolevæsens arbejde med børnehaveklasser helt tilbage fra 1910, hvor de første spæde ideer blev lagt frem, til 1912 hvor børnehaveklasserne startede, har han på trods af sygdom og alder, været venlig at tilskikke mig. Mange tak for den store hjælp.

Til Merete Schneidermann, som var én af “starterne” i Københavns kommune, og som gennem et ihærdigt forarbejde sammen med andre, var med til at beskrive børnehaveklassen eksemplarisk og som gennem mine år var en forbilledlig kollega, vil jeg gerne sige en særlig tak.

Til Vivi Vallø som var min kollega i Herlev kommune det første år og til Iris Juul Møller der startede året efter os, vil jeg gerne sige tak for interviews og materiale. De har været gode hjælpere til at få sat gang i mine erindringer og skrivelyst.

Gennem min opsamling af materiale og gennem de interviews jeg har haft, har mine egne oplevelser og erfaringer fra de fire år jeg arbejdede i Herlev, fået tilført så mange facts, så mange nye dimensioner, at min historie nemt kan svulme op til mere end et ”småskrift”.

Jeg har derfor valgt at afgrænse mig til korte rids og billeder af det der skete omkring mig, og hovedsagelig koncentrere mig om at beskrive mit eget arbejde, mine egne mål og min egen praksis. Og at jeg så bare var én af de pædagoger der kom til at arbejde i børnehaveklasserne, må jeg bede læserne tage i betragtning.

Inger Lil Eggert Larsen, marts 2003

Der var engang en by

Esbjerg kommunes skoleinspektør var blevet inspireret til nytænkning efter et længere besøg i Basel, Schweiz i 1912, hvor han havde studeret børneinstitutioner.

Og i henhold til § 6 i den nye skoleplan for Esbjerg kommune gives der tilladelse til oprettelse af to halvdagsklasser, én ved hver forskole – og kun for børn der var fyldt 6 år.

Skoleplanene foreskriver endvidere, at undervisningen i disse forklasser væsentlig skal bestå af børnesysler.(1)

Under navn af forklasser har man her i Esbjerg åbnet dørene svagt på klem for børneinstitutionerne.

(citater: skoleinspektør A.H. Larsen i 1912 bragt i SKOLE OG SAMFUND 1959, Esbjerg.)

I beskrivelsen omkring den første start kan man læse at arbejdsforholdene ikke altid var lige gode. Den første verdenskrig satte sit præg, men børnene trivedes – også selvom der var 60 børn i en forklasse.

Men det var en succes – børnehaveklasserne som de senere fik navn af, var kommet for at blive. Og i 1957-58 var der i Esbjerg 33 børnehaveklasser med 880 elever.

Vigtige mål:

- at give børnene pædagogisk og social træning
- at befri 1. klasserne for de 6-årige.

(citater: ”Barn og skole”
Esbjerg skolevæsen, april 1962.)

I ovenstående blad (bilag 3) som blev udgivet den 10. april 1962 i anledning af Esbjergbørnehaveklassernes 50 års jubilæum er det interessant at læse, hvor stor afsmitning de allertidligste forklassers målformuleringer havde, også i årene fremover, for deres fremtidige børnehaveklasser og for os, der startede i 1963.

Der er ingen tvivl om, at såvel de politisk-økonomiske forhold såvel som de pædagogiske erfaringer man her havde fået, var medvirkende til, at vi ikke begyndte på bar bund, men havde betydningsfulde forskrifter at forholde os til.

Lad mig derfor ganske kort opliste nogle af de mål man havde dengang:

- der skulle kun lægges beslag på et par timer af børnenes dag.
- barnet skulle langsomt vænnes til skolens ånd og krav.
- barnet skulle lære at rette sig efter andre.
- barnet skulle opdage, at det kunne undvære mor nogle få timer.
- børnene skulle kunne lytte og forstå en besked.
- børnene skulle blive skolevante.
- der skulle være beskæftigelse hvor børnene kunne bruge deres hænder.
- der skulle arbejdes i grupper.
- der skulle være små børnehavemøbler.

Skoleinspektør A.H. Larsen var en ildsjæl og et visionært menneske. I bogen EN BY OG DENS SKOLE skriver Werner Adolphsen om ham:

“A.H. Larsen mindede skolekommissionen om at:

- mange børn mangler forudsætninger for at få det rigtige udbytte af undervisningen

Børnehaveklasse 1940 i Esbjerg

- hvilken rigdom for os hver er det, at have en rigtig god dag
- hvad om vi da skaffede en flok fattige småbørn 250 gode og indholdsrige dage hvert år
- og A.H. Larsen gik endda så vidt, at han foreslog en 2-årig børnehaveklasse fra 5-årsalderen, så børnene havde 2 års ballast før starten i første klasse. (1)

Men økonomien satte en grænse for drømmene og han måtte nøjes med at tage udgangspunkt i skolelovens bestemmelse om, at børn kunne indskrives i skole som 6- og 7-årige. Og så kunne man lade de 6-årige gå i en forklasse og de 7-årige begynde i skolens 1. klasse.

Endelig kan det læses i omtalte bog, at A.H. Larsen havde flere spændende visioner, bl.a. om hvorvidt man politisk ville “bestræbe sig på at skabe en god skole – også for den del af befolkningen der var mere praktisk end bogligt orienteret”. Og det ville man!

*Udtalelse fra esbjergensiske skolefolk:
“vi har været for længe alene om det
– hvem kommer først med oprettelsen
af nye børnehaveklasse.”*

København og Herlev kommune

I 1958 vedtog man den nye skolelov som åbnede for nye tiltag og eksperimenter i folkeskolen, og i 1962 tilføjedes en forsøgsparagraf der tillod skolerne at forlænge undervisningen med eet år i børnehaveklasse. Denne paragraf gjorde at der blev oprettet en mængde børnehaveklasse. Således var der i 1965-66 børnehaveklasse i 97 skoler hvorefter en markant forøgelse af nyoprettede børnehaveklasse, i løbet af et par år, fik antallet op på 125 børnehaveklasse fordelt ud over hele landet. Ydermere kom der en følgelov i 1966 der betød, at man åbnede den begrænsede pulje, så kommunerne frit kunne etablere børnehaveklasse. Deri lå dog ingen forpligtigelse. De børn der skulle begynde i skolens 1. klasse, kunne begynde i børnehaveklasse når de var fyldt 5 år.

Forældrene var en meget positiv interessegruppe, de følte, at deres børn fik et nyt

og spændende pædagogisk tilbud.

Børnehaverne var en anden interessegruppe. De 6-årige børn krævede noget nyt, og der var ikke kontinuitet nok mellem børnehav og skole. Dog var der ret stor modstand fra en mindre gruppe børnehavfolk, der ønskede at beholde deres store børn i børnehaverne.

Der manglede børnehaver i kommunen men børnehaveklasse kunne man søge tilskud til.

Kommunerne var interesserede fordi de havde svært ved at følge med det stigende antal børn i børnehaverne. Kvinderne var jo kommet ud på arbejdsmarkedet og der var behov for mere dagpasning.

Skolerne havde problemer med for mange

Der spilles dukketeater

børn der ikke kunne leve op til skolestartens krav om tilpasning og indlæringsparathed.

Og endelig var der modstand fra nogle skolefolk der ikke ønskede børnehavelærere, som pædagogerne på dette tidspunkt blev kaldt, indenfor skolens døre. Skulle der være børnehaveklasser, skulle lærerne selv undervise i dem. Én af begrundelserne var, at Danmarks Lærerforening aldrig havde ønsket andre faggrupper ind i skolen, og da børnehavelærerne fik en betydelig lavere løn kunne de komme til at fungere som løntrykkere på lærernes lønforhold.

En anden begrundelse var, at lærerne i årevis havde kæmpet for bedre lokaler på grund af lokalemangel i skolerne, skulle der nu afsættes yderligere rum til børnehaveklasser?

En sidste men meget vigtig begrundelse var, at man følte man pædagogisk stod me-

get langt fra hinanden i de to faggrupper. (4)

Men det var et godt pædagogisk tilbud til de børn der ikke havde gået i børnehave. I en børnehaveklasse på 60 børn kunne der være 4-6 børn der havde været så heldige at gå i børnehave. Og forældrene var meget opmærksomme på, at børnene gennem børnehaveklassen kunne blive gjort mere forældreafhængige og mere selvstændige.

Der var blandede meninger om værdien. Nogle var for, nogle imod – men forældrene var glade.

Børnehavernes pædagogiske sigte, som på mange måder var identisk med skolens målsætninger således som de kom til udtryk i den Blå Betænkning, var ikke nedskrevet i

“Arbejdet i køkkenkrogen i børnehaveklassen er meget spændende, synes de seksårige” foto fra artikel i Tidens Kvinder 1963 omtalt herunder.
Foto Henrik Heger

nogen bekendtgørelse, men børnehavelærernes uddannelse og viden om børns udvikling har til alle tider vist, at det var vigtigt for førskolebarnets integration i skolen, at overgangen fra børnehave til skole, skulle være en dynamisk og nænsomt glidende proces. At betragte børnehave og skole som to adskilte og væsensforskellige institutioner, vidste man både dengang i 60-erne såvel som i dag, var en helt forkert problemstilling. Såvel børnenes udvikling som opvækstens forskellige arenaer, var klart afgørende for børnenes trivsels- og udviklingsmuligheder.

Børnehaveklassen skulle ligne den gode børnehave.

I en vejledning for børnehaveklasser som Børne- og Ungdomsforborgens Personaleforbund udgav først i 60erne (bilag 2), fik skolekommissioner og skoleinspektører en velargumenteret faglig rådgivning om ind-

køb, indretning og pædagogisk planlægning af børnehaveklassen. (3)

Her tages der udgangspunkt i teorien om de 6-7-årige børns udvikling og om de særlige behov og interesser denne aldersgruppe har. At børnene f.eks. har meget behov for at være sammen med jævnaldrende som de kan danne legegrupper med, og at deres interesse for at arbejde med skabende aktiviteter, gerne i form af selvvalgte opgaver er et tegn på, at børnene har behov for sociale samspil, har lyst til at kunne eksperimentere og få nye erfaringer og tilegne sig nyttig viden.

Et særligt aspekt inddrages i denne vejledning. Skal der undervises i børnehaveklassen?

Det var et omdrejningspunkt i samordningen mellem institution og skole. Hele debatten om leg/læring i indskoling var ligeså aktuel dengang som nu.

Men meget gik forud for denne vejlednings tilblivelse.

I et materiale fra Emdrupborg, Danmarks

Lærershøjskole, dateret den 25. sept. 1962, kan det læses at en gruppe årskursister bestående af børnehave/fritidspædagoger og lærere, arbejdede på at formulere en udtalelse til folketing og kommuner i forbindelse med oprettelsen af børnehaveklasser.

Progressive pædagoger og skolefolk på Emdrupborg tog mange initiativer for at sikre de nye børnehaveklasser pædagogisk kvalitet.

Blandt denne gruppes medlemmer var bl. a. Åse Hauch, Kit Nørgård Jepsen og Merete Schneidermann.

Materialet var et grundigt gennearbejdet forarbejde til en udtalelse der skulle rettes til Københavns skoledirektion med det sigte, at der blev skabt overblik over såvel det pædagogiske som det politisk/økonomiske fundament, før man startede børnehaveklasserne.

Det er tydeligt at denne gruppe årskursister ønskede at komme et varslet møde med Københavns skoledirektion den 10. oktober 1962 i forkøbet, så der kunne sikres en høj kvalitet i det kommende arbejde. Her var tale om folk med ekspertise, småbørnspædagoger der havde både praktisk erfaring og teoretisk viden nok til at kunne se hvordan starten på børnehaveklasserne skulle gribes an. De havde nedsat en række arbejdsgrupper der skulle fremlægge deres materiale på et plenum, hvorefter en samlet udtalelse skulle sendes til skoledirektionen.

Børnetal – tidsrammer – lokaler uddannelse – ansættelsesforhold og pædagogik – var de omdrejningspunkter der blev sat fokus på.

Og hvad indebar disse så:

- at der maksimalt måtte være 20 børn på hvert hold.
- at hvert hold skulle have 3 timer til rådighed.
- at der kun måtte være to hold om dagen i fem dage (børn gik dengang i skole om lørdagen, men det var en del af ansættelsesaftalen for børnehavelærerne at de arbejdede 5 dage ugtl.)
- at der skulle være en mellemtime mellem holdene
- at der skulle være mindst to lokaler til rådighed
- at børnehavelærerne blev aflønnet i 13. lønklasse.
- at det skulle være uddannede børnehave/fritidspædagoger der var ledere.
- at der skulle være en medhjælp f. eks. for praktikanter/praktikanter
- at stillingerne skulle opslås i Dansk Børnehaveråd
- at man gerne ville have en repræsentant i forsøgsudvalget.

Pædagogikken skulle tage afsæt i den teori der var om 6-7-årsbarnets særlige udvikling og behov og den pædagogiske praksis skulle rumme en høj grad af demokrati – socialisation – leg og frit skabende arbejde. En gradvis tilpasning til skolens rytme og regler, samt et godt forældresamarbejde skulle sikre at børnene og børnehavelærerne blev en integreret del af skolens liv.

Da materialet var færdigbearbejdet sendtes udtalelsen til Københavns skoledirektion og gruppens repræsentanter fik foretræde for Folketingets skole- og undervisningsudvalg, hvor de følte sig rigtig godt modtaget. Og så satte man forsøget med børnehaveklasser i gang i efteråret 1963.

“Det musiske dyrkes ivrigt . . .” foto fra artikel i Tidens Kvinder omtalt herunder

Foto Henrik Heger

Starten

Den 1. september 1963 startede 2 børnehaveklasse med 60 børn i hver, fordelt på 3 hold med 20 børn i hver klasse, på Elverhøjens skole og Tvedvangsskolen i Herlev kommune.

Den 24. oktober 1963 startede 5 børnehaveklasse med 40 børn i hver på Katrine - dalskolen, Christianhavns skole, Oehlen - schlägergades skole, Bellahøj skole og Grøndalsvænge skole i Københavns kom - mune.

I en artikel fra “Tidens kvinder” interview - es Merete Schneidermann, der var leder af børnehaveklassen på Grøndalsvænge skole.

Her får Merete sat læserne ind i baggrun - den for oprettelsen af børnehaveklasserne. Hun fortæller om de intentioner der er hos børnehavepædagoger for arbejdet i skolen, bl.a. at der *ikke vil blive undervist* fordi bør - nene ikke skulle presses for tidligt, at man derfor ikke ville have læse- og regnebøger,

men at hovedvægten i pædagogikken skulle lægges på børnenes *socialle udvikling* og de - res behov for at *lege og danne venskaber*.

Endvidere skulle deres lyst og interesse for at *udtrykke sig skabende og kreativt* gen - nem aktiviteter som drama, rytmik, musik og værkstedsarbejde tilgodeses.

Vi der arbejdede i børnehaveklassernes tidligste periode var utroligt glade for at ha - ve en ildsjæl som Merete til at fastholde os på vore målsætninger. Vi havde glæde af hendes erfaringer fra skole-børnehaveudval - get i Dansk Børnehaveråd og hun skærpede vores faglighed og sammenhold, som udvik - lede sig til, at vi den 9.12.1963 fik dannet Børnehaveklassefraktionen, – en interesse - gruppe indenfor Børne- og ungdomsforsor - gens personaleforbund. Den udviklede sig i 1969 til at blive Børnehaveklasseforeningen som i 1970 blev optaget i Danmarks Lærer - forening.

V E D T A G T E R

for

B Ø R N E H A V E K L A S S E F R A K T I O N E N .

FORMÅL OG OMRÅDE:

- 1) at fremme det kollegiale samarbejde mellem medlemmer af Dansk Fritidshjemsråd og Dansk Børnehaveråd, som er ansat ved børnehaveklasserne.
- 2) at fungere som interesseorgan for børnehave- og fritids-pædagoger ansat ved børnehaveklasser
- 3) at afholde kurser o.l. for fraktionens medlemmer.

MEDELMSSKAB OG VALG:

- 1) medlemmer af fraktionen er alle medlemmer af D.F. og D.B., som er ansat ved børnehaveklasser
- 2) fraktionen ledes af en bestyrelse bestående af 5 - 7 medlemmer, valgt hvert år i november måned ved urafstemning.
- 3) valgbare til fraktionens ledelse er alle aktive medlemmer af D.F. og D.B. ansat ved børnehaveklasser.

ØKONOMI:

- 1) udgifter i forbindelse med fraktionens virksomhed afholdes af forbundet.
- 2) fraktionen kan ikke træffe beslutninger, som er bindende for forbundet.

.....

Således vedtaget på bestyrelsesmøde den 9. dec. 1964.

Bestyrelsen.

Men hvem kom så til at forhandle vore arbejdsvilkår og løn? Det var simpelthen noget rod!

De fleste børnehaveklasselærere var organiserede i Dansk børnehaveråd og Dansk fritidshjemsråd. Andre var kommunalt an-

"Merete Schneidermann fortæller ofte tavlehistorier sammen med børnene. Historien begynder med en prik på tavlen, og børnene stiller så forslag om, hvad den forestiller. I dette tilfælde handler tavlehistorien om hvalfangst ved Grønland"
 – foto fra artikel i Tidens Kvinder omtalt herunder

Foto Henrik Heger

satte. Det var klart at så måtte der samarbejdes, men Danmarks Lærerforening ville ikke være med. Og så blev vilkårene meget forskellige.

Flere af os fik aldrig nogen rigtig lønplacering og det har, her senere hen vist sig, at de år vi arbejdede i børnehaveklasserne ikke blev medtaget i vores pensionsalder. I Herlev kommune kunne man slet ikke se, at jeg nogensinde havde arbejdet der!

De enkelte kommuner var ansættende myndighed og de havde ret til at tilrettelægge børnehaveklassernes praktiske udformning og børnehavelærernes arbejdsvilkår.

Skoleinspektøren var vores foresatte og vores økonomi var underlagt skolens økonomi.

Arbejdstiden var i Københavns kommune fastlagt fra kl. 8.00 til kl. 15.00 med én ulønnet time mellem hvert hold børn. Der var to hold om dagen med 20 børn på hvert hold.

Der blev ikke råd til nogen medhjælp og lønvilkårene blev ikke fastlagt i de første år. Børnehaveklassen skulle følge skolens ferier og fridage.

I Herlev kommune så det anderledes ud. Her blev vi aflønnet som lærervikarer og arbejdstiden var fra kl. 8.00 til kl. 14.00. Vi modtog 20 børn 3 gange dagligt. Her var heller ingen medhjælp. Og vi skulle ligeledes følge skolens ferier og fridage.

Der var meget stor forskel på de to kommuners måde at starte børnehaveklasser på.

Københavns kommune

Jeg giver et øjeblik ordet til Merete Schneidermann som startede på Grøndalsvænge skole:

“Forud var gået lang tid med indretningen af børnehaveklassen. Bygningsafdelingen udformede de fysiske rum, måske ikke helt efter mit ønske, men man havde gjort sig meget umage.

Møblerne var specielt forarbejdede til børnehavebørn. Økonomien var fin, 40 kr. pr. barn pr. år gjorde at der ikke var materialemangel. Da tidsrammen var 3 timer blev der både tid og råd til, at man kunne tage på udflugt med børnene. På alle måder havde de administrerende myndigheder og det pædagogiske personale forstået at lytte til hinanden og samarbejde. Man forsøgte virkelig at skabe præcedens for hvordan en børnehaveklasse skulle være.

Det var en flot start med skoledirektøren i spidsen for skolekommissionen, – presseopbud og masser af forældre og lærere kom til den fine velkomstfest. Der manglede intet

på Grøndalsvænge skole”. (citater slut.)

Da der var en mellemtime mellem de to hold, kunne børnehavelæreren nå at spise sin frokost på lærerværelset, noget der naturligvis havde stor betydning for samarbejdet mellem de to faggrupper.

Og på grund af 3-timersforløbet kunne børnene nå at holde frikvarter på småbørnslegepladsen, hvor børnene fra 1. til 5. klasse hørte til, noget der var vigtig for børnenes oplevelse af at børnehaveklassens børn hørte med til skolens børn.

Iflg. loven om børnehaveklasser var børnene underlagt skolens social- og sundhedssystem, de kom til undersøgelse hos skole-sundhedsplejerske og tandlæge og kunne få speciel støtte fra skolepsykologen og talepædagogen.

I Dansk Pædagogisk Tidsskrift, nr. 9 – 1963, er artiklen “Hvad jeg venter mig af børnehaveklassen“ en udmærket dokumentation af Meretes intentioner om arbejdet i børnehaveklassen. (5)

Herlev kommune

Vi var to pædagoger der blev ansat ved Herlev kommunes børnehaveklasser. Vivi Vallø på Tvedvangsskolen og undertegnede ved Elverhøjens skole. Vores arbejdstid var fra kl. 8.00 til 14.00 i fem dage om ugen og vores aflønning var som en lærervikars.

Fra vor ansættelsessamtale husker jeg at skoleinspektøren sammenlignede børnehaveklasselærernes arbejde med de tre hold børn dagligt, med en faglærers arbejdsvilkår. En faglærer kunne nemlig have op til 6 klasseskift på én dag, så måtte 3 skift om

dagen vel være acceptabelt for en børnehaveklasselærer.

Kl. 8.00 kom 20 friske, aktive og forventningsfulde børn, det gjorde der også kl. 10.00 og det gjorde der endnu engang kl. 12.00.

I øvrigt var det et ansættelseskrav at vi besøgte Esbjerg kommunes børnehaveklasser, hvilket vi havde meget lyst til, men dette be-

Fra garderoben

søg samt vort kendskab til forarbejdet og planlægningen i Københavns kommune, skærpede vores opmærksomhed fra en stille undren til en mere kritisk forholdemåde omkring det der skete hos os i Herlev.

Imidlertid – vi var “tændte” på det nye arbejde og fuld af fortrøstning. Forventningsfuld ankom jeg til mit første møde med skolens inspektør.

”Der er 500 kr. til indkøb, derudover kan De jo hente det papir og de blyanter De har brug for hos viceskoleinspektøren.”

Det var nu ikke lige papir og blyanter vi havde mest brug for, men materialer og legetøj. Og det varede da heller ikke længe, før vi fik sat beløbet op med endnu 500 kr. – og i tilgift fik vi et løbende honorar på 150

kroner om måneden til vore 60 børn.

De lokale forretninger var yderst velvillige når vi kom og tuskede os til materialer. Vi var gode “kunder” hos farvehandleren, læderhandleren, tømmerhandelen osv. Vi havde jo ambitioner der rangerede højt over vore økonomiske muligheder. Men materialer skulle der være rigeligt af.

At vi ved den ihærdighed mindskede vore chancer for at få forhandlet os frem til et ordentligt budget, ænsede vi ikke.

Vore fysiske rammer

Jeg blev anvist et lokale i skolens yderste fløj – i kælderen. En lang gang viste hen til vores klasserum. Der var lavt til loftet, kun lige det nødvendige loftsmål, og der var vanddrør i begge sider. Lysforholdene var dårlige, fordi de få små vinduer, der vendte ud mod en græsplæne, var dækket af høje

buskadser. I lokalet og i gangen, der var lang og bred, var der et mørkebrunt asfaltgulv.

Tøjknager på væggen, små skoleborde og stole med jernben, nogle reoler og en stor grøn tavle. Det var det! I mit stille sind tænkte jeg på, hvordan jeg mon skulle få disse rum til at ligne “den gode børnehave”.

Vi fik adgang til skolekøkkenet der lå ved siden af os, samt til skolens gymnastiksal. Dog kun hvis der var ledigt. Børnene skulle igennem den lange gang og op af en trappe for at komme op på småbørnslegepladsen eller omkring hushjørnet for at være på græsplænen udenfor børnehaveklassen. På gangen udenfor lokalet var et toilet med håndvask, og en ekstra håndvask var sat op inde i lokalet.

Skolens aula og lærerværelse lå et godt stykke fra vort lokale, men selvom det var en vigtig del af børnenes og min integration at kunne komme der, var det ikke muligt at få tid til det i de korte frikvarterer vi havde til rådighed.

Ja, det var nedslående. Det virkede på mig som om man ikke anede hvad en børnehaveklasse var. Og jeg kunne kun slutte, at det ikke kunne have været et ønske fra skolen at få en børnehaveklasse indenfor dørene, men formodentligt udelukkende et politisk tiltag, taget hen over hovedet på skolerne.

Det skulle vise sig, at der dels var forskel på de enkelte skolers måde at prioritere på, og at der efterhånden som man opdagede hvad en børnehaveklasse var, skete betydelige ændringer i praksis og imødekommenhed.

Børnene

Kun ganske få af de børn jeg modtog havde gået i børnehave. Mange af dem var ikke selvhjulpne, skulle have hjælp til toiletbesøg

og påklædning, og selvom de var mellem 5 og 6 år, havde de svært ved at indordne sig i et fællesskab.

I Grøndalsvænge skole havde Merete været meget optaget af den sociale tilpasning til skolen og hendes praksis blev tilrettelagt ud fra fire pædagogiske mål:

1. Først skulle børnene øve sig i at være i børnehaveklassen og bare lære eet barn at kende.
2. Så skulle børnene øve sig i at danne grupper og løse konflikter.
3. Her var gruppen i gruppen den sociale udfordring.
4. Her var fællesoplevelserne i fokus, “alle vi” var den sammentømrede klasse.

Men så langt i mine overvejelser var jeg ikke nået. Min erfaring med denne aldersgruppe og mængden af børn, lå meget langt fra mine tidligere arbejds erfaringer som pædagog ved Rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling. Men jeg kom efter det – og det var børnenes forældre der gav mig støtte.

Forældrene

Hverken før eller senere i mit pædagogiske arbejdsliv har jeg haft så interesserede og positive forældre og et så godt forældresamarbejde. Børnehaveklassen var for de fleste, deres børns første møde med skolen, og den glæde de sendte til mig med børnene, den opbakning de gav og den praktiske hjælp jeg til enhver tid kunne bede dem om, gjorde et stort indtryk på mig.

Det var også én af skolens forældre – hun var selv viceskoleinspektør – der i juni 1964 i Herlev Folkeblad, skrev et åbent brev til kommunens skoledirektør hvori hun rejste en alvorlig kritik af den måde kommunen og skolerne havde iværksat børnehaveklasserne på.

Aabent brev til Herlevs bevilgende myndigheder:

Børnehaveklasserne

I 1963 startede paa 2 skoler i Herlev noget nyt, nemlig børnehaveklasser. Jeg er sikker paa, at der var mange, der glædede sig over, at vor kommune tog denne opgave op, og vi forældre, der var saa heldige at faa vore børn med i disse klasser, var meget spændt paa resultatet af dette pedagogiske forsøg.

Er det rigtigt, at Herlev kun har ydet 50 kr. om maaneden til 60 børn, svarende til ca. 8,30 kr. pr. barn om aaret, mens man i København har ydet 35 kr. om aaret pr. barn?

Er det rigtigt, at børnehaveklasserne paa Elverhøjens skole sidder og gisper i et lavloftet lokale med mindre end halvdelen af den luft, der faktisk kræves,

Aabent brev til Herlevs bevilgende myndighed, Herlev Folkeblad juni 1964 (hele artiklen som bilag 1)

Kritikken blev naturligvis tilbagevist, men den betød alligevel, at en række forhold blev ændret i løbet af næste skoleår.

De fleste forældre ville helst have deres børn på morgenholdet, men da det viste sig, at børnene ikke ville hjem kl. 9.50 var det næsten dagligt, at nogle børn og forældre fra morgenholdet blev "overlappere" til næste hold, så var der virkelig tryk på, men sjovt var det også.

Hvert barn havde en meddelelsesbog hvor forældrene gav og fik særlig besked af vigtighed omkring deres barns trivsel. For at styrke kommunikationen lå der en dagbog i vores gang, som blev ajourført hver dag. Og til fælles glæde og fornøjelse udgav børnene og jeg forældrebladet "Kæphesten", et blad hvor børnene tegnede og jeg fortalte om livet i klassen sådan som det var måned for måned. Og der var altid et eksemplar til lærerværelset eller besøgende gæster.

Apropos gæster, så havde vi udover den første store velkomstfest, som blev holdt i skolens aula, også forældre, søskende og mange gæster til vores juleudstilling, åbenthus-dage, bamsedage m.m. Mange gæster kom udefra, lærere og kommende børnehaveklassefolk var på besøg, til tider var der en summen og kommers, så det kom til at knibe med arbejdsroen.

Forældrebekymring: Kan mit barn klare skolen?

Hvert år når vi nærmede os foråret, afholdt jeg et klasseforældremøde og særlige møder med forældre der havde brug for at stille ovenstående spørgsmål.

Nogle af børnene havde problemer. De havde svært ved at tilpasse sig de regler og krav som var i børnehaveklassen. Mit tidligere arbejde havde gjort mig til en trænet

iagttager, og jeg havde i god tid formidlet kontakt mellem forældrene og sundhedsplejerske, talepædagog eller skolepsykolog.

Sidstnævnte havde jeg i alle årene et udmærket samarbejde med. Han var en flittig gæst i børnehaveklassen og han gav sig god tid til at lytte på de problemer mine iagttagelser viste omkring børnene. Det kom ham til gode i forbindelse med børnenes skoleparathed og mig til gode med råd og vejledning.

Men jeg mærkede altid en nervøsitet hos forældrene når skoleåret var ved at være forbi. De fleste syntes at børnene havde haft et rigtigt dejligt og givende år, og flere ville gerne have haft, at deres børn kunne få endnu et år i børnehaveklassen. Men det var kun muligt i enkelte tilfælde, så naturligvis stillede det krav til mig om at intensivere særlig omsorg og støtte til de "usikre" børn og deres forældre.

Men de fleste børn færdedes efterhånden hjemmavant på skolen, de var gode til at lytte og forstå en kollektiv besked, og de virkede socialt veltilpassede. Desværre kom børnene ikke altid videre sammen i 1. klasse. Begrundelserne var præget af troen på, at hvis man miksede hjemmefrakommende børn med børnehaveklassebørnene, ville de være gode rollemodeller for de nye. Desværre syntes jeg ikke effekten var mærkbar, når jeg så de nye 1. klasser – hvad så end årsagen kunne være.

Samarbejde med skolen

De første par uger var svære for mig. Jeg følte mig ikke særligt velkommen. Inspektøren kom ind imellem ned til mig for at se hvordan jeg og børnene havde det, og jeg kunne mærke, at han syntes godt om mig, men undrede sig over hvad det var, vi lavede dernede i kælderens. Jeg tror ikke jeg på no-

get tidspunkt blev bedt om en begrundelse for mit arbejde eller for de aktiviteter han så børnene var i gang med, det var ligesom om, at bare dét, at vi var "i hus" var ham nok.

Jeg savnede en slags forståelse og opmærksomhed fra lærerne og ham, jeg følte mig rigtig meget ensom.

På et tidspunkt syntes jeg nærmest jeg følte mig forfulgt, ingen hilste på mig, tid til at nå op på lærerværelset var der ikke, og den ene gang det lykkedes mig, var der ingen plads til mig ved bordene, så jeg gik igen.

Der var enkelte lærerne der begyndte at standse mig på gangen, når jeg gik med børnene. Undrende men venligt spurgte de om jeg kom til lærerrådsmødet – er det svært at være her – hvad laver I egentlig dernede osv. Og den venlighed glædede mig enormt. Og så måtte jeg vel undskylde dem: de havde aldrig bedt om at få en børnehavelærer og en børnehaveklasse ind på skolen og de anede ikke hvad vi var for nogle og hvad de skulle stille op med os.

Men gradvist voksede interessen. Børnene havde en dag lavet en flot plakat med en invitation til vort "åbent-hus" arrangement, de var meget stolte over at vi også måtte sætte den op på lærerværelset. Der kom 82 forældre og søskende, og skoleinspektøren og tre lærere.

Mit mål var jo at få et samarbejde i gang med de lærere der skulle have de nye 1. klasser. Det lykkedes ikke for mig at få dem på besøg det første år, fortravlede som de var med at afslutte deres store klasser. Men det næste år dukkede enkelte lærere op for at få en snak og se hvad børnene lavede. Og i de sidste år jeg var på skolen var det almindeligt at børnenes kommende lærere opholdt sig en tid i børnehaveklassen.

En særlig glæde var det når en 1.klasselærer der havde "overtaget" nogle af mine

børn, kom ned til mig, fordi de havde set hvad børnene kunne, hvilke materialer og instrumenter de var vant til, og nu ønskede at anvende de samme ting og se hvorledes jeg arbejdede med børnene. Endelig følte jeg en slags accept af mit arbejde.

Når jeg kigger i bakspejlet og skriver om mine oplevelser det første år, må jeg indrømme, at jeg nok har været meget kritisk, men også, at min kritik var begrundet. Men jeg var nok ikke et "enestående" eksempel på hvordan det var at komme uindbudt, selvom jeg måske ikke havde været den mest heldige. Jeg vil derfor give lidt plads til nogle af de stikord mine kolleger på Tvedvangsskolen og Herlev skole gav mig i mit interview:

Vivi Vallø, Tvedvangsskolen:

Jeg var heldig at få stillingen som børnehaveklasseleder ved Tvedvangsskolen. Der var 60 børn hvoraf 4 havde gået i børnehave. Socialiseringen var ny for langt de fleste, hvilket grupperne bar præg af.

I min naivitet og ungdommelige vovemod troede jeg at kommunen ønskede børnehaveklasser men på det tidspunkt var det blot en politisk beslutning – der var et lokale og der var nogle børn. En venlig men ikke interesseret opmærksomhed fra lærerne.

Vi startede med at bruge 500 kr. til materialer, resten måtte vi selv skaffe.

Børnene kunne vælge sig ind på aktiviteterne, malerborde – træsløjd – sy- og vævebord – dukkekrog og masser af kasser med værdiløst materiale.

Børnene skulle på småbørnslegepladsen i frikvartererne, deltage i skolens sociale miljø. Lærerværelset som jeg ikke på, der var ikke tid til at komme i kontakt med lærerne.

Der var meget få pauser mellem holdene og ingen medhjælp.

Vi startede med en samling og lagde en plan for dagen. Sang og rytmik var en væsentlig aktivitet.

De få gange jeg var fraværende pga. sygdom var det en lærer der vikarierede. Lærerne kunne godt lide at være i børnehaveklassen, men at det var en selvfølge at børnene selv valgte efter interesser undrede dem. Det generede dem at børnene "gik rundt".

Forældrene var meget glade for klassen, de kom til møder og fester.

Det var en god oplevelse at se Esbjergs børnehaveklasser, en kommune der virkelig prioriterede dem.

Da jeg blev anmodet om at vende tilbage til min gamle børnehave som leder, valgte jeg ikke børnehaveklassen fra fordi jeg ikke havde lyst til arbejdet, men jeg syntes det var vanskeligt at have tre forskellige hold børn om dagen. (citater slut).

Iris Juul Møller, Herlev skole:

Jeg havde 60 børn i et stort kælderlokale tæt ved gymnastiksalen. Der var ikke frikvartierer så længe jeg havde tre hold. Den sidste del af året kom børnene op i skolegården for at vænne sig til de andre børn.

Skoleborde, joh – vi havde de gamle med faste bænke.

Jeg lagde vægt på kreative aktiviteter, materialerne tiggede vi rundt omkring.

Vi havde dårlig økonomi, den blev administreret af viceskoleinspektøren.

Jeg havde studerende i praktik.

En meget fin kontakt til forældrene, ca. 3 forældremøder om året.

I løbet af et par år ændredes de tre hold til to hold børn om dagen.

Vi havde tilbud til børnene i form af mange forskellige aktiviteter – meget drama, musik og sang (vi havde et klaver) – grupper med bøger og spil – maling og ler – et slåskamprum og rytmik.

Skolen blev gradvis opmærksom på værdien af arbejdet i børnehaveklassen, så der etableredes en legestue om eftermiddagen på skolen, hvor jeg underviste.

Lærerne der vidste de skulle starte en 1. klasse begyndte at trække på ideer og fik inspiration hos os. Der blev på ingen måde undervist, men målet var at børnene blev socialiseret og fik vænnet sig til skolen. At kunne komme på legepladsen var først muligt da vi gik over til to hold børn om dagen.

Forældreblad havde vi og min ide om rygsække til børnene blev vedtaget på et forældremøde.

Pædagogikken var præget af en høj grad af selvbestemmelse og vi var til rådighed for børnene.

Jeg var på Herlev skole 1964-71 hvor jeg fik tilbudt en anden stilling. (citat slut).

Der var meget stor forskel på den måde man prioriterede børnehaveklasserne på – ikke blot i København og Herlev kommune – det skulle vise sig efterhånden som mange forskellige kommuner etablerede børnehaveklasser, hvilket skete i løbet af 1964.

Pædagogikken

Jeg havde jo været på besøg i Esbjergs børnehaveklasser og i Lis Sabbers børnehaveklasse på Vejle småbørnsseminarium (beskrevet i Småskrift nr. 16, 2000). Jeg havde været til flere møder med de andre nystartede børnehaveklasselærere og efterhånden fået sat mig grundigt ind i såvel vejledningen om børnehaveklasser og lovstoffet. Og så havde jeg naturligvis gjort mig mange tanker om hvordan min børnehaveklasse skulle være – hvad børnene skulle have af muligheder og især hvordan deres sociale liv og tilpasningen til skolen skulle udvikles.

De sværeste dilemmaer for mig var affødt af mit syn på børn og af min viden om børns udvikling og de behov jeg vidste børn havde i den aldersgruppe:

– Hvordan kunne jeg give børnene forståelse for og redskaber til at tackle en skole fuld af regler, rutiner og påbud uden at gribe afgørende ind i deres ret til at udvikle sig socialt og intellektuelt ud fra deres egne motiver og behov?

– Hvordan kunne jeg øve børnene i selvstændig stillingtagen og demokrati uden at de ville blive betragtet som egenrådige og besværlige senere i skolen?

– Hvordan kunne jeg iværksætte en pædagogisk praksis der kunne blive en gevinst for skolen uden at give køb på min pædagogiske overbevisning om hvad børn i den alder har brug for?

INDRETNING

I.

Ved nybygning

henvises til tegninger af type-børnehaver, godkendte af myndighederne.

II.

Ved indretning i gamle klasselokaler:

1. GULVAREAL: Idealkrav 3 m² pr. barn (som i svenske bh), almindelige krav 2 m² pr. barn (som i danske bh).
2. OPDELING: 2 ulige store rum, eventuelt adskilt ved skillevæg med skydedør (saxidør).
3. INVENTAR:
 - a. Store rum:
 - 1 bord: 50×100 (flytbart) pr. 2 børn.
 - Stole: (korrekte for siddestilling).
 - Hylde: (store, solide — ikke for fine).
 - Paneler: i 80 cm højde (træ).
 - Ophængstavle: (cellotexplade langs hele væggen over panelet, eventuelt beklædt med hessian eller ostelærred).
 - Lærerbord: (godt arbejdsbord 100×130).

Fra folder udsendt af Dansk Børnehaveråd: Børnehaveklasser – en pædagogisk vejledning (hele folderen gengivet bilag 2)

– Hvordan kunne jeg give det enkelte barn den fornødne kontakt og omsorg uden at det tog tiden fra arbejdet med den store gruppe?

Da læreren i 1.klasse stillede børnene en opgave rakte et barn fingeren i vejret og sagde: "Det stemmer vi om!"

(citat: Merete Schneidermann.)

Utallige var de diskussioner vi havde i børnehaveklassefraktionen om de mange problematikker der rejste sig gennem vort arbejde. Vi ville jo ikke være startpiloter for

lærerne og indkøre børnene i undervisningsforløb, men give børnene fysisk og psykisk tid og rum til at udfolde sig. Kun gennem den frihed og medbestemmelse for deres egen hverdag mente vi, at børnene ville blive parate til at indgå i et socialt liv i skolen. Og kun ved at sætte fokus på børnenes udvikling, fysisk/motorisk og socialt mente vi, at vi kunne give dem et solidt grundlag til at udvikle sig intellektuelt på.

Praksis

Min viden om 5-6 årsbarnets udvikling prægede først og fremmest mine overvejelser. Jeg havde gennem mit tidligere arbejde

fået grundigt kendskab til motorikkens betydning for børnenes intellektuelle udvikling og jeg havde været heldig at få en uddannelse som læsepædagog på Danmarks Lærerhøjskole.

Gennem mit arbejde med Gøsselgymnastik havde jeg gode erfaringer med børnegymnastik og bevægelsesarbejde med børn, så jeg var ikke et øjeblik i tvivl om at børnene skulle arbejde med rytmik, musik og bevægelse hvis de skulle blive gode læsere i skolen.

Hele dette aktivitetsområde blev et omdrejningspunkt i børnenes hverdag. Ingen dag uden én eller anden form for bevægelsesmæssig, musikalsk og rytmisk aktivitet.

Den lange gang foran vores lokale blev vores bevægelsesrum. Forældrene syede betræk til vattæpper og små løse puder, gulvet var jo stenhårdt. Trommer og marimbaer havde vi fået råd til.

I klasselokalet eksperimenterede vi bestandigt med at skabe mere gulvplads. Vi flyttede om og flyttede om, og til sidst fandt vi ud af, at når børnene kun behøvede at sidde stille ved borde, når vi startede dagen og når der skulle spises madpakker, var bordene i virkeligheden bedst egnede til at afskærme kroge og være aktivitetsborde. Utroligt at kun 4 skoleborde i forlængelse kunne skabe plads til 20 børn, men det var godt nok.

Stolene var stablet op og blev brugt hver gang vi skulle samles. I hvert hjørne var der en særlig aktivitet som var aktuel f.eks. for årstiden, for emner der var udvalgt, eller for at skabe arbejdsplads til en festlighed af én eller anden slags. Et fast aktivitetsbord med malegrej – et musikbord med båndoptager og forskellige instrumenter – en dukke- og læsekrog var altid til rådighed.

Jeg forlangte ikke meget stillesidde af

børnene. Hvor det var naturligt kunne vi sidde på tæpper og hynder midt på gulvet. Gulvet var børnenes bedste sted, her spillede de rollespil for hinanden, sang og legede sammen – og her eksperimenterede de med papkasser, maling på forskellige materialer, her var der altid rum for fællesaktiviteter.

Børnene brugte aldrig modeller, deres egne produktioner inspirerede gensidigt og jeg motiverede dem til at vise og fortælle hinanden om deres arbejder. Det var en lille del af vores fællesmøde.

Børnenes sociale liv udfoldede sig gennem de gruppedannelser de selv lavede og de grupper jeg foreslog dem at indgå i. Da jeg altid har været overbevist om at børn skal opleve sig som en nødvendig del af et fællesskab, at de skal mærke at der er brug for dem, og at der kan stilles naturlige krav til dem om at indgå aktivt hvis de vil have indflydelse, syntes jeg det var nærliggende at de skulle starte med at være medansvarlige overfor deres egen hverdag i børnehaveklassen.

Det kræver en slags “usynlig” pædagogik, hvor børnene oplever sig som en naturlig del af planlægningen og gennemførelsen af aktiviteterne, men også at kunne give og modtage omsorg fra hinanden. Men det er en meget “synlig” pædagogik for den voksne, det kræver mange overvejelser, enorm forudseenhed og planlægning, og en rigtig god portion overblik og orden af den voksne, hvis man vil respektere børnenes medbestemmelse og ret til selvvalg.

De små grupper kunne være:

Dyreholdet – hvor alle tre hold havde deres egne dyr, hamstere eller skildpadder. Børnene valgte sig på pasningshold.

Madholdet – hver dag skulle der hentes mælk og madpakker i køleskabet – dækkes bord til spisning og af og til forberedes et

På besøg i Zoo

mindre måltid i køkkenet ved siden af.

Avisholdet – skulle samle materiale til forældrebladet, hjælpe med opsætningen, tegne og fortælle og sørge for alle fik avisen med hjem og at der blev omdelt aviser på skolen.

Som oftest var det et meget aktivt hold. Engang deltog de sammen med et par forældre i en indsamling af frimærker til Unicef.

Planteholdet – passede vore grønne planter – eksperimenterede med skud og spirer og var ivrige indsamlere af årstidens løv og frugter.

Børnene valgte sig på holdene for to uger ad gangen. Der skulle være tid til at sætte sig ind i hvad opgaven indebar og tid til at nyde aktiviteten. Hver anden fredag var dagen hvor “de nye“ hold blev introduceret til opgaven af “de gamle“. Her evaluerede bør-

nene hinandens arbejde og vænnede sig til at få både ros og kritik.

Nogle enkelte børn valgte sig ikke på arbejds holdene, enten fordi de var generte, ikke havde lyst eller ikke turde. Det fik mig en overgang til at overveje en slags turnusordning, men den ide blev hurtigt forkastet af børnene selv og så opstod ideholdet. Deres opgave bestod i at være idemagere sammen med mig.

Den tætte kontakt jeg fik til disse børn gav mig mange brugbare oplysninger om de følelser og tanker der rørte sig i dem, og det var gennem denne kontakt de fik luft for deres ideer og mod til at foreslå dem. Når der forestod en særlig begivenhed – et arrangement eller lign. voksede holdets prestige kendeligt og pludselig var det et hold rigtigt mange gerne ville være på.

Efterbearbejdning

Disse børn der på én eller anden måde havde været lidt for sig selv, blev ansporet til at indgå mere i det sociale liv og med eet var de oven i købet blevet igangsættere og nød stor respekt.

Mere og mere følte jeg, at jeg var ved at grave grøfter mellem skolen og børnehaveklassen.

Børnene trivedes i deres herlige børnehave men var faktisk meget lidt "i skole" og jeg begyndte efterhånden at indse, at når foråret nærmede sig, måtte jeg stramme op omkring mange ting. Mine advarselslamper lyste.

Måske skulle der være flere af skolens regler, det med at gå to og to på gangene og tage huen af for inspektøren, måske skulle

de sidde ved borde i længere tid ad gangen og være mere "en klasse" og måske skulle der stilles flere faste opgaver. Og måske skulle min tolerancetærskel overfor lyst/ulystprincippet strammes mere op.

Børnene forstod det godt når jeg forklarede dem hvorfor en del ting skulle ændres. Det kunne være svært at give autentiske svar på alle børnenes logiske spørgsmål. Men de havde jo tillid til mig og når frk. Inger, som jeg blev kaldt, sagde det, så skulle det nok være rigtigt. Og så tog vi fat på, i de sidste måneder "at lege skole". Og børnene stortrivedes og gik til opgaven med stor alvor. Jeg kunne ligefrem mærke hvordan de voksede fra at være legebørn til skolebørn. De disciplinerede hinanden, viste hensyn, hjalp hinanden og følte sig virkelig store når de gik hen ad gangen i række – eller drog

hjem med en lille opgave der skulle løses til næste dag. Vi ændrede ikke på indretningen af lokalet og der blev leget, sunget og danset og malet og kreeret ligeså meget som før. Med megen snilde, syntes jeg det lykkedes mig, at stille "opgaven" og give plads til "problemløsningen" indenfor de aktiviteter børnene valgte.

Og pludselig en dag var mine bekymringer forsvundet – jamen var det ikke sådan det hele tiden havde været, var det ikke bare en langsom og stiltfærdig tilvænnning til skolen der var sket fra børnenes første dag, og var det ikke helt naturligt, at de nu var blevet parate til at leve op til større krav. Det havde jo netop været den glidende og dynamiske proces børnene havde udviklet sig igennem ligesom det havde været en ganske naturlig udvikling af min praksis.

Sådan måtte det være, der var ikke gravet nogen grøft, men ad en spændende og snoet sti var vi nået frem til det mål vi havde sat os for.

Undervisning

Alle børnehaveklasselærerne som startede dengang i 1963 var enige om, at undervisning som sådan, ikke skulle foregå i børnehaveklassen.

Flere af os fik en dag besøg af en ung lærerinde, som gerne ville have et materiale som hun kaldte Før-dansk og Før-regning afprøvet i børnehaveklassen. Det var Ritt Bjerregård som havde brugt meget tid på at lave et undervisningsmateriale til de små klasser. En venlig forespørgsel som blev venligt afvist. Nej, der skulle ikke undervises hos os.

Det vi ikke brød os om ved materialet var den indlæringsmetode der blev anvendt. Den bundethed og disciplin der lå gemt i

den tids undervisningsmateriale var os meget imod. Den lå fjernt fra vores pædagogiske overbevisning om, at der skulle tages individuelle hensyn til børnenes udvikling.

Undervisningsbegrebet kan bøjes på utallige måder.

Og naturligvis underviste vi børnene, blot i helt andre former for læreprocesser.

Børnene kunne mange af bogstaverne, lært gennem den Freinetprægede billedmetode, hvor man "læste" hinandens navne – dyrenavne og lign. og gengav den med blokbogstaver. At skrive datoen fra min avis over på tavlen hver dag, at lære sig at sådan så bogstaverne ud, sådan lød de når man sagde dem, er vel en god læreproces. At skrive hinandens navne op når arbejdsgrupperne blev dannet og at lære talrækken ved at spille på sin fløjte (alle børnene havde en pennywhistle til 4 kr. i en fløjtepose med navn på) og at skrive sin egen melodi ned i fløjtebogen og sætte tekst under en tegning, var vel også en læreproces. Og at kunne vente på tur i fællesmødet eller være dirigent i en bevægelsesleg var vel et led i at blive socialiseret. At sørge for at der var helt stille omkring de børn der skulle fortælle historie eller beskrive deres arbejde var vel en både social og omsorgsfuld handling.

Det var vigtigt at styrke børnenes selv-værd. "Kom bare frit frem" sagde de til hinanden, og det var vigtigt at lære, at hvis man ville ses så måtte man turde lade sig se, være til stede.

Det var vigtigt for mig at tage børnenes initiativer alvorligt, at de selv fik lov at gennemføre deres idé uden alt for megen "hjælpende hånd". Nogle gange oplevede de succes og nogle gange var de skuffede, men de

Sådan brugte børnene FLØJTEN:

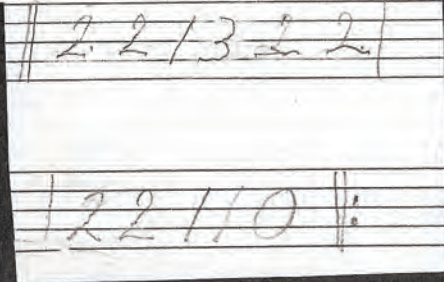
Jeg satte tape over de fire øverste huller, så børnene kun skulle bruge de to nederste huller og den "løse" grundtone, altså tre toner i alt.

Det passede med at de kunne holde fløjten med begge hænder og bruge de to pegefingre på hullerne.

Efterhånden kunne børnene selv "komponere" melodier, og selv indspille dem på båndoptageren der stod parat.

Når et barn følte sig dygtig nok, blev endnu en tone inddraget.

Alle børnene noterede selv deres melodier med tal i deres fløjtebog, og mange af dem kunne vi overskrive og spille sammen efter.

øvede sig på at løse problemerne som de kom, i stedet for at opgive med det samme. Og hvis jeg ikke hele tiden stod parat (der var jo mange børn) så måtte de nøjes med øjenkontakten og et par opmuntrende ord. Og så forsøgte de jo igen og igen.

Deres eksperimenteren og efterhånden store selvhjulpethed gav mig ind imellem ro til at koncentrere mig om enkelte børn der havde behov for støtte.

Og så en dag var vi to voksne i børnehaveklassen.

Jeg ville gerne være praktislærer og var nu i den heldige situation at et seminarium tilbød

mig at få en praktikant. Stor var min glæde, for dels fik børnene nu et par hænder mere omkring sig og jeg den længe savnede praktiske hjælp, og dels var det vidunderligt at få inspiration udefra, nye tanker, nye ideer og en masse gode faglige samtaler. Det var altid dygtige og initiativrige praktikanter jeg fik og børn og forældre kom til at knytte sig meget til de unge studerende. De fleste var nysgerrige og som jeg meget optaget af at skabe en god børnehaveklasse.

Hverdagen

Hvert hold børn startede med et fællesmøde og en velkomstsang som børnene efterhånden selv valgte og et navneopråb, som det nu

hørte sig til. Men det foregik på mange forskellige måder, med klap og tromning, med dans og bevægelse, eller med en huskeleg. Derefter gennemgik vi arbejds holdene hvis noget specielt skulle inddrages og så blev dagens fællesaktivitet sat i gang.

Den kunne bestå af et emne – en fløjtetime – en rytmiktime – opsamling af materiale fra avisholdet – forberedelse af en kommende højtid hvortil der skulle klippes og klistres – forberedelse af en bamsedag eller åbenthus-dag – en ideopsamling til indkøb og lignende. Børnene var altid med i beslutningerne og vænnede sig ret hurtigt til at vise tegn med fingeren, når de ville sige noget. Fællesmødet blev afsluttet med en sangleg.

Og så var mindst den første halve time af børnenes tid gået.

Midt i det hele ringede skoleklokken til frikvarter. Egentlig skulle børnene op og lege i småbørnsgården, men jeg må indrømme, at om vinteren hvor børnene havde så meget tøj på eller når aktiviteterne kørte på højtryk, undlod jeg at sende børnene op. Men om foråret sørgede jeg for at børnene kom derop så de kunne vænne sig til skolegårds miljøet.

At spise sammen var en god social proces. Madholdet sørgede for at der var ryddet af bordet, sat blomster frem og hentet mælk og madpakker. Under spisningen snakkede vi alle om løst og fast – og om de madder børnene havde med. Når der var fødselsdag, var der altid en ekstra lækker kage eller frugt med til os fra forældrene. Der var ikke meget plads omkring “spisebordet” men situationsituationen havde sine rutiner. Børnene ventede på hinanden eller småsnakkede om det de var i gang med. Børnene viste hinanden stor omsorg, trøstede hinanden eller skaffede ro så den der havde noget at fortæl-

le, kunne komme til det. Det var tydeligt at børnene hyggede sig i hinandens selskab.

Madholdet klarede afrydningen og børnene kunne fortsætte deres leg eller aktivitet der hvor de havde sluppet den før spisning. Men børnenes spisepause var også vores pause, her tillod vi os at slappe lidt af og i den lange pause midt på dagen spiste vi vores frokost.

Børnene skiftede aktiviteter når de havde lyst. Vi voksne var rundt om dem i de små grupper, gav gode råd og hjælp til at løse en konflikt, eller vi satte os ned og deltog i noget børnene var optaget af. Men vi var hovedsageligt til rådighed for børnene.

Tiden var alt for knap – når børnene var aller mest optaget skulle de rydde op og tage tøj på, og det kneb for mange af dem. Forældrene var enestående, de kom i god tid og hjalp til og havde til tider ligeså svært ved at gå som børnene. Så mødtes de med det nye holds forældre og af og til blev et par mødre og små søskende og deltog i fællesmødet med næste hold. Det var dejligt for os at forældrene engagerede sig så meget i børnehaveklasseens liv.

Jeg ser endnu i dag en lille episode for mig, hvor en mor kom med en dåseåbner. Hun havde hørt at vores tykke hamster sad fast i bunden af en Mariekiksedåse, der havde den siddet i to dage, til vor store bekymring, og nu skulle den altså ud. Og så lirkede mor den lille hamster ud af bunden på dåsen.

En anden episode hvor forældrene var meget aktive, var i forbindelse med et maleprojekt. Vi havde besluttet at lave en udstilling af børnenes arbejder og børnene farvede og malede på livet løs. Men det gik udover børnenes tøj, de små forklæder vi havde dækkede slet ikke tilstrækkeligt. Så sendte jeg bud til forældrene om at få fars aflagte

skjorter, og en dag kom en mor med fire gamle skjorter. Vi klippede ærmerne korte og knappede skjorten bagpå, så havde børnene de fineste malerkitler. Da det rygtedes, at vi manglede skjorter fik vi så mange, at vi måtte forære en hel kuffert til genbrug.

Det er forpligtende at have en praktikant. Og efter kl. 14.00 når det sidste hold børn var gået skulle dagen evalueres og en ny dag planlægges. Der skulle måske foretages indkøb eller tales om enkelte børn. Men der skulle også være tid til at diskutere pædagogik, studieopgaver og i det hele taget lytte til hinandens problemer. Det var vigtigt for mig, at den studerende trivedes og fik mulighed for at tage egne initiativer. Dejligt var det, at man dengang fik løn for at have en praktikant, men uanset ville jeg slet ikke have undværet dette samarbejde.

Og pludselig var året gået – det var sommerferie.

Når vi holdt afslutningsfest for børnene var det både en glædelig og vemodig dag. Forud havde der været forældremøder og forældre-samtaler og vi vidste hvem der skulle videre i 1. klasse og hvem der skulle være endnu et år i børnehaveklassen. Der havde været afholdt møde med de lærere der skulle overtage børnene og ved afslutningsfesten i skolens aula mødtes lærere og forældre for første gang.

Børnene glædede sig og hvert hold havde bestemt sig for, hvordan netop deres sidste dag skulle være. En festdag var det altid med optræden for hinanden, is og kage og en masse knus og kram.

Den dag var jeg vemodig når jeg vinkede børnene farvel. Hvordan ville de mon klare sig? Mon de ville komme på besøg hos os?

Ville de blive opslugt af skolens store børneflokk. Det var her jeg altid tænkte, "hvem der bare kunne følge dem et par år op gennem skolens første klasser" – det var her jeg nåede til en erkendelse af, at det var et stort brud for børnene at skifte børnegruppe, voksne – og finde sig til rette i nye rum på skolen. Var børnene nu parate til at indgå i de læreprocesser der var i skolen, kunne de leve op til skolens krav? Når jeg af og til så nogle af mine "gamle" børn i 1. klasse, nærmest vælte ud af døren under høje råb, skubben og masen for at holde frikvarter, tænkte jeg, "er det mine børn, de som så roligt og småsnakkende kunne gå hele vejen gennem gangen og op på legepladsen". Var de bare blevet store eller var der alt for mange energier hobet op af den megen koncentration der forventedes af dem. Det var også i den slags situationer, at jeg blev klar over, at skulle jeg blive i børnehaveklassearbejdet, skulle det være i en skole hvor jeg kunne følge børnene i flere år, så jeg kunne være med til at skabe mere helhed og sammenhæng i børnenes hverdag.

Men med det nye skoleår begyndte forandringerne i børnehaveklasserne i Herlev.

Efterhånden fik Herlev flere børnehaveklasser ind på deres skoler. Og min børnehaveklasse blev udvidet med et mindre rum der lå ved siden af vort lokale. De store buske foran vinduerne var fjernet (det havde skoledirektøren foranstaltet efter et besøg hos os) – vi havde fået nyt inventar og meget bedre økonomi. Adgangen til gymnastiksalen var blevet skemalagt og jeg havde forstået betydningen af, at børnene kom med til så mange fælles aktiviteter på skolen som

muligt. Lærerne i 1. klasse havde skemalagt praktik i børnehaveklassen i løbet af foråret og fra skolens side forsøgte man at lade børnene fra de tre hold børnehaveklasser gå samlet op og blive til to nye 1. klasser.

Og en dag blev det så besluttet, at nu skulle der kun være to hold børn om dagen i børnehaveklassen. Og så blev der tre timer til rådighed for hvert hold. Det var vidunderligt, nu faldt der mere ro over aktiviteterne, der blev mere tid til det enkelte barn og der blev tid til at tage på ture med børnene.

Forholdene begyndte at nærme sig de krav som DANSK BØRNEHAVERÅD stillede i en lille folder (se bilag 2) – udsendt i samme tidsrum som personaleforbundets pjece (se bilag 4).

Blandt skolens lærere følte jeg større og større respekt for mit arbejde og børnene var særdeles vellidte af alle. Der fik jeg en fornemmelse af hvad det vil sige, at blive modtaget som ligeværdig samarbejdspartner og såvel børnene som jeg var blevet en integreret del af skolens liv.

Således kan jeg vel sige, at min historie endte godt. Når jeg alligevel forlod Elverhøjens skole efter fire år, skyldtes det først og fremmest, at jeg ønskede at kunne følge børnene i flere år frem gennem skolens mindste klasser. Men jeg havde også en fornemmelse af, at selvom jeg var en respekteret samarbejdspartner på skolen, så var der alligevel en usynlig barriere mellem lærerne og mig – måske skabt af mig selv, måske kunne vores forskellige pædagogiske overbevisninger bare ikke matches og dybest inde følte jeg en slags magtesløshed. Det var ikke der jeg skulle være, jeg måtte slutte mit arbejde i Herlevs børnehaveklasser.

Løjigheden tilbød sig da jeg blev headhunted til at være lærer ved Søllerød Lille skole. Her skulle jeg starte med en forberede-

delsesklasse og følge børnene op gennem skolen i fire år, som deres klasselærer. Derudover skulle jeg være drama- og rytmiklærer for alle skolens klasser. Skolen skulle netop igangsætte et forsøgsarbejde med en høj grad af selvforvaltning for børnene.

Og så forlod jeg børnehaveklasserne i Herlev og efter fem år forlod jeg Lilleskolen for at blive seminarielærer.

Og hvordan er det så gået i børnehaveklasserne?

Gennem mit arbejde som praktikleder og seminarielærer gennem 30 år har jeg været i stand til at følge udviklingen med den samordnede skolestart, samtænkningen som den i dag kaldes.

Der er administrativt sket store forandringer. Men debatten bølger stadig omkring samarbejdet mellem lærere og pædagoger, og den pædagogiske debat handler stadig om leg og læring og om indholdet i skolestarten for børnene.

Lad mig derfor afslutningsvis komme med et par citater fra børnehaveklasseforeningens blad SKOLESTART.(6):

“Leg og læring er udtryk for et forenklet barnesyn, som i alt væsentligt tager sit udgangspunkt i voksnes selvforståelse. Vi vil have sikret børnenes ret til selvforvaltning og deres ret til udvikling gennem leg uden voksenkontrolleret tilrettelæggelse,” (citater: Steen Birkedal Nielsen, skoleleder. Skolestart 1/2001.).

Undervisningsprogrammer som “Trin for Trin” der giver børn social kompetence eller dataværksteder, materialer til “Sproglig opmærksomhed” anvendes ikke blot i børnehaveklasserne men foreslås også til de store børn i børnehaverne. Heldagsskolens snarlige komme vil nok betyde, at børnehaveklas-

sen som overgangsled fra institution til skole formodentligt har overlevet sig selv.

Var det så børnehavepædagogikken der dengang holdt sit indtog i skolen og kom til at præge den fremover – eller var det helt omvendt skolens pædagogik der kom til at præge børnehaveklasserne.

Som jeg ser det, har mange aspekter af børnehavepædagogikken fået indpas, ikke blot i skolestarten. Samfundets forandringsprocesser og pædagogiske paradigmeskift har også ændret synet på børn og sat det individuelle og selvforvaltende barn i centrum. Legen – det kreative og skabende er blevet en del af skolens pædagogik. Og selv om der er lang vej igen, er det en glædelig udvikling. At den så medfører at børnenes daginstitutioner lukkes mere og mere ned og at børnenes barndom dermed afkortes, kan man kun beklage.

“Alle er i gang på samme tid, men hver især har deres eget projekt, nogle er også i gang med at småtottes og pædagogerne ser det, men griber ikke ind, tja... det undrede jeg mig over.

Og så støjen og alligevel er der på en eller anden vis orden i kaos. Men det er en anden form for orden end jeg er vant til. Det virker som om børnene véd hvordan man gør her, men jeg véd ikke om jeg selv kan overskue at arbejde som pædagog – på én eller anden måde lærer jeg af det jeg ser”. (7) (Citat af lærer fra Skolestart 2/2001 “Mere indhold i samarbejdet”).)

*– men inderst inde havde jeg – også
dengang – en frygt for at børns
barndom med tiden ville blive mindre
og mindre.*

Litteratur og noter:

- (1) Adolphsen, Werner
En by og dens skole
Byhistorisk arkiv 1997.
Esbjerg.
- (2) Barn og Skole (se bilag 3)
særnummer. “Børnehaveklasser”
Esbjerg skolevæsen, 13. årg. nr. 1. april 1962.
- (3) Børnehaveklassen (se bilag 2)
Børne- og ungdomsforsorgens personaleforbund.
(folder).
Dansk Børnehaveråd.
- (4) God start for vore små.
artikel.
Tidens Kvinder 1964.
- (5) Hvad jeg venter mig af børnehaveklassen.
artikel.
Schneidermann, Merete.
Dansk pædagogisk tidsskrift nr. 9.-1963.
red. Thorkil Holm og Torben Gregersen.
- (6) Lad for pokker børnene være i fred –
helhed uden leg og læring.
artikel.
Nielsen, Steen Birkedal.
Skolestart, børnehaveklasseforeningen 1/2001.
- (7) Mere indhold i samarbejdet.
artikel
Skolestart, børnehaveklasseforeningen 2/2001.

Aabent brev til Herlevs bevilgende myndigheder:

Børnehaveklasserne

I 1963 startede paa 2 skoler i Herlev noget nyt, nemlig børnehaveklasser. Jeg er sikker paa, at der var mange, der glædede sig over, at vor kommune tog denne opgave op, og vi forældre, der var saa heldige at faa vore børn med i disse klasser, var meget spændt paa resultatet af dette pædagogiske forsøg.

Vi var klar over, at det var et pædagogisk forsøgsarbejde vore børn var med i, og det er blevet understreget, at forsøgsresultaterne til sin tid skal afgøre, om børnehaveklasserne skal blive en permanent institution, en selvfølgelig del af skolen, og vi var ikke et øjeblik i tvivl om, at Herlev kommune ville give børnehaveklasserne rimelige vilkaar.

Vor tillid er grundig gjort til skamme. Børnehaveklasserne har haft saa elendige forhold at arbejde under, at forsøget som saadan er en ren parodi, og det skyldes udelukkende utrolig udholdenhed, storartet dygtighed og urokkelig idealisme hos børnehavelærerinderne, at ikke det hele er gaaet i opløsning.

Hvorfor opretter man børnehaveklasser, naar man kun vil ofre en ganske lille brøkdel af, hvad det koster at oprette og drive saadanne paa forsvarlig maade? — Forhaabentlig ikke for at kunne bryste sig kommunalt over for skatteborgerne: Se, hvilket initiativ vi viser!

Hvem vil svare mig paa følgende spørgsmaal:

Er det rigtigt, at man i Herlev kommune som startbeløb kun har ydet 1000 kr., mens man i København og andre steder har ydet 3500 til indkøb af legetøj og materialer?

Er det rigtigt, at Herlev kun har ydet 50 kr. om maaneden til 60 børn, svarende til ca. 8,30 kr. pr. barn om aaret, mens man i København har ydet 35 kr. om aaret pr. barn?

Er det rigtigt, at børnehaveklasserne paa Elverhøjens skole sidder og gisper i et lavloftet lokale med mindre end halvdelen af den luft, der faktisk kræves, mens der ligger et ubenyttet lokale ved siden af, som saare nemt og billigt kunne inddrages?

Er der nogen af kommunalbestyrelsens medlemmer, der vil paatage sig veloplagt, smilende og venlig at modtage 20 seksaars børn kl. 8, beskæftige dem til kl. 10, tage mod andre 20 kl. 10, beskæftige dem til kl. 12, stadig lige veloplagt tage mod endnu 20 kl. 12 og med fast og venlig haand beskæftige dem til kl. 14.

Jeg venter spændt paa svar.

Lis Veiergang.

Dette indlæg har Herlev Folkeblad forelagt stadsskoleinspektør N. C. Nielsen, som svarer følgende:

Jeg er glad for at faa lov til at læse ovenstaaende kritik, da jeg tror, den er helt enestaaende. Vi har kun hørt ideel lovsang om forsøget — bortset fra

en enkelt beklagelse fra en af børnehaveklasselærerinderne.

Skolekommissionen har ikke sparet sig nogen ulejlighed med at studere børnehaveklasser i andre kommuner, inden man gik i gang her — baade pædagogisk og rent praktisk. Sidst et besøg i Esbjerg — og kommunalbestyrelsen har beredvilligt stillet de midler til raadighed, som man nu mente, et forsøgsaar burde have. Til materialer er der saaledes anvendt 3.646 kr. — ca. 30 kr. pr. barn.

Lokaliteterne: Selvfølgelig kan man ved nyt skolebyggeri faa indrettet lokaler, der passer til børnehaveklasser, men selv om vore skoler er godt belagt i forvejen, har man alligevel gjort det muligt at gennemføre forsøget paa forsvarlig maade, saa jeg havde faktisk ventet en anerkendelse til skolevæsenet, der trods store vanskeligheder har gjort forsøget muligt — i stedet for »en næse«, som jeg slet ikke kan se nogen berettigelse i.

Paa Tvedvangskolen har man benyttet et af de skønneste lokaler paa 2. sal. Muligvis kan et tilstødende lokale inddrages til de smaa, men det forudsætter, at den øvrige skole kan undvære lokalet. Det er altid en betingelse.

Paa Elverhøjens skole, hvor det ifølge artiklen er helt galt, raader børnehaveklasserne over den nordøstlige fløj med fri adgang til plænerne, hvor de sommeren igennem kan boltre sig uden at forstyrre undervisningen og uden at blive forstyrret. Lokalet har ganske vist ikke klasseværelses-højde, men der er kun 20 børn,

saa der skulle være luft til dem alle. Iflg. cirkulære af 2.-10.-41 skal der være 4,3 m³ pr. barn. Her er 4,7 m³, samt en gang, hvor ingen andre kommer. Den er 31,45 x 3,12 x 2,5 = 260,6 m³.

Saa spørges der, om kommunalbestyrelsen medlemmer kan paatage sig at tage mod en ny klasse hver anden time — veloplagt og smilende.

Det er ikke givet, medlemmerne kan det, men det kan lærerne! En faglærer kan endog komme ud for en ny klasse hver time — 6 gange om dagen — og jeg er næsten sikker paa, at børnehavelærerinderne ogsaa kan, da de, som De selv skriver, er besjælet med »utrolig udholdenhed, størartet dygtighed og urokkelig idealisme«.

Egenskaber, som forhaabentlig alle pædagoger er i besiddelse af, og som de har for at bruge dem.

Alt i alt har jeg lyst til at sige: Dør forbi, og jeg fatter i øvrigt ikke, hvad brevskriveren vil opnaa.

Skal vi have 3 timers undervisning daglig, maa 40 børn undvære undervisning. Det kan da ikke være meningen.

I Esbjerg kommune har man i 50 aar haft 2 timer daglig. Naar pladsforholdene bedres, vil man nok overveje, om børnene skal have tre timers undervisning daglig.

Hjortespring skole, 22.-6. 1964.
N. C. Nielsen.

Børnehave- klasser

DANSK BØRNEHAVERÅD vil med denne folder gerne give pædagogisk vejledning med hensyn til indretning og materialevalg ud fra de erfaringer, man har om børnehaveklasser. De synspunkter, der kommer til udtryk i folderen, må ikke betragtes som faste regler, men som ønskelige retningslinier for kommende børnehaveklasser.

INDRETNING

I.

Ved nybygning

henvises til tegninger af type-børnehaver, godkendte af myndighederne.

II.

Ved indretning i gamle klasselokaler:

1. GULVAREAL: Idealkrav 3 m² pr. barn (som i svenske bh), almindelige krav 2 m² pr. barn (som i danske bh).
2. OPDELING: 2 ulige store rum, eventuelt adskilt ved skillevæg med skydedør (saxidør).

3. INVENTAR:

a. Store rum:

1 bord: 50×100 (flytbart) pr. 2 børn.

Stole: (korrekte for siddestilling).

Hylder: (store, solide — ikke for fine).

Paneler: i 80 cm højde (træ).

Ophængstavle: (cellotexplade langs hele væggen over panelet, eventuelt beklædt med hessian eller ostelærred).

Lærerbord: (godt arbejdsbord 100×130).

Lærerskab: (til brug for gemmeting og lille depot).

b. Lille rum (værkstedrum):

Fast bord: (i børne-stå-op-højde langs den ene væg).

Savebord: (tremmebord i ligge-på-knæ-højde) (midt i lokalet).

En vask: (absolut nødvendig).

Opbevaringskasser: Gerne på ruller eller hjul til materialer (værdiløst træ m. m.) (anbefales under fast bord).

Kurve: Runde eller firkantede spånkurve til opbevaring af materialer som garn og lign.

Det lille rum kan bruges som *scene*, når skydedøren fungerer som sceneåbning.

Det er ønskeligt, at der er *direkte adgang til legepladsen* fra værkstedrummet.

4. **BELYSNING:** Meget vigtigt med rigtig belysning, hvorfor foreslås højselamper, der løber i skinner under loftet, så de kan fores hen over de forskellige kategorier af borde og give direkte belysning.
5. **AKUSTIK:** God, men ikke som vat.
6. **GULVBELÆGNING:** Den frie leg vil give støj; derfor må gulvbelægningen og loftbelægningen være egnet.
7. **FORSKELLIGT Udstyr:**
 - a. Hvile: 10 tæpper (der også kan anvendes til huleleg) samt en stak skumgummipuder og en rullemadras.
 - b. Tavle.
 - c. Skuffer til opbevaring af børnenes påbegyndte arbejder: Løse og flytbare (eventuelt kurve).
 - d. „Kunst på væggen“ — eventuelt skifterammer.
 - e. Bogreoler: I børnehøjde (hylde til musikinstrumenter og andet).
 - f. Bevægelse: 1 ribbe og eventuelt rebstige.
 - g. Dukkrok: Sammenklappelige rammer, som kan bruges til flere formål.
 - h. Spejl i børnehøjde.
 - i. Bojlestang eller anden mulighed for opbevaring af „teatertøj“.
 - j. Jerntrømler til opbevaring af ler (eller plastikspand med låg).
8. **GARDEROBE:** Som skolen.
9. **TOILET:** Som skolen.
10. **GYMNASTIKSAL:** Timeplansordning med adgang hertil.
11. **LEGEPLADS:** Afhænger af de lokale forhold.

FORSLAG

Legetøj og beskæftigelsesmateriale til en børnehavegruppe med 17 (højest 20) børn, hvilket må anses som maksimum i en børnehaveklasse.

Beskæftigelsesmateriale

Ler

3 dusin blyanter
Felia-farver
Felia-oliepastel
Felia-mærkekridt
Swano-stoffarver
Viking-glaskridt
Tavlekridt
Allakfarver, i dusin, forskell. farver
Farvepulver (torfarver), 7 farver,
1 kg af hver
Klisterpulver, 1 kg
½ liter Clæbotyl-lim
1 glas kunstharpikslim
Celluloselak og fortynder
Gipspulver
Kavs

Tegnepapir

Gråt kardus
Silkepapir, 10 farver, 50 ark
Glanspapir, 10 farver, 50 ark
Crepepapir, 50 × 250 cm, 12 farver,
dusin
Glittet karton, 50 × 65 cm, 6 farver
3 dusin
Serpentiner, dusin
Frokostservietter, 500 stk.
Klar tape, 33 m × 15 mm, 10 ruller
Brun klæbestrimmel
Lærredsklebeband til reparation af
bøger m. m., 25 m × 19 mm

Gulvkludestof, gråt vaffelvævet, 10 m
Bygkornsdrejl
Bomuldsstof o. lign. til dukketøj og
Mester Jakel
Hessian, 183 cm bredt, 3 m
Bomuldsgarn, forskellige farver

Broderegarn, forskellige farver

Uldgarn (rester)
Sytråd, hvid og sort (2 h. 1 s.)
Elastik, hvid, 25 m
Knapper, 2 dusin
Tryklåse, 2 dusin
Zig-zag-lidser, forskellige farver
Skråbånd, forskellige farver
Stramaj-nåle og synåle
Strikkepinde, 2½ mm, 10 par
Hæklenåle, 2½ mm, 5 stk.
Centimetermål
Knappenåle
Bast, forskellige farver

Peddigrør

Møbellæderrester, ½ kg
Plastiksnor
Piberensere
Kinesertråd, 2 ruller
Almindelig seglgarn
Skumgummi til udstopning af dyr
Nudler og bønner til smykker
Blomstertråd
Clips, 1000 stk.
Tegnestifter, 200 stk.
Brochenåle, 2 dusin
Sikkerhedsnåle til smykker, 2 dusin

Værktøj

Dolke, 4
Hamre, 4
Knibetænger, 4
Løvsave, 4
Finérsave, 2
Skruetrækkere, 2
Skruestikke
Skruetvinge
Små skruetvinger, 4
Skævbider

Stemmejern
Håndbor
Træfil, 6 tom., halvrund

Rundfil
Trærasp
Tomrestok
Sandpapir
Affaldstrå, (finér, lister, rundstokke)
Sakse, 12
Papirsaks, 23 cm
Heftemaskine, med klammer
Hulklipper
Hultang, med 5 hulpiper
Blyauspidser, automatist
Væv, 2 stk. (laver man selv)
Pensler

Legetøj

Møbler til dukkekrog
Dukkehus, to rum (møbler laver man selv)
Dukkeaffestel
Dukker, 2-3
Tøjdyr
Dukkeseng
Dukkevogn
Børnetelefon (gerne kasseret voksen-telefon)
Kost og fejebakke til dukkehuset
Kommode til dukketøj
Mester Jakel-teater og -dukke (laver man selv)
Lille kokkenkrog, anvendelig for børn og voksne
Krus eller glas til det samlede antal børn og voksne og små tallerkener
Fade eller store tallerkener, f. eks. 5 stk.
Brødkniv
Urtekniv
Salt-pebersæt
Gaffer, knive og store teskeer i rustfrit stål
Kaffe- og tekande, der kan bruges til børnenes familielege

Råkostjern
Piskeris
Plastikskåle
Tragt
Decilitermål
Paletkniv
Grydeskeer
Lille kasserole, gryde med låg
Lille pande
Kedel
Skærebræt
Opvaskebalje, med klude
Gulvspannd, med klude
Opvaskebakke
Fejekost og bakke (stor størrelse)
Køkkenruller og servietter
Viskestykker og håndklæder
Blomstervaser
Lys, bl. a. til fødselsdage
Det er ønskeligt med en varmeplade, da børn netop i 5-6-7 års alderen gerne vil lave lettere mad, f. eks. råkost, pandekager og lignende.
Bortset fra dukkeservicet må det øvrige helst være rigtige køkkenting

Materialer til forretningslege

Disk eller lign.
Vægt, med lodder
Net og spånkurve (bruges også til andre ting)

Konstruktivt legetøj

Havneanlæg
Stor klossevogn, med styrbar rat
Slæbebåd
Store kubuskasser
Kran, stor, på hjul, 25 × 35 cm, højde 42 cm
Huse, til opstilling af by
Færdselstavler (laver man selv)
Togbane Brio
Drengekasse
Hanse-skruesæt
Mælkebil, med 8 junger
Små biler, 6 stk.

Bondegård, med dyr
Amerikansk vejanlæg
Små lego-byggeklodser
Pusleur (evt. rigtigt vækkeur)
Bolde

Forskellige spil, f. eks.

Ringspil
Trafikspil
Terninger
Domino
Vendespil, tre i én
Forskellige kortspil
Forskellige tal- og bogstavspil
Træbogstaver
Kugleramme

Andre puslespil, der dels må købes og dels laves af børnene med hjælp af den voksne

Bøger,
mindste beløb ved starten må være kr. 200,—

Musikinstrumenter,
der kan anbefales:
Xylofon
Montessori-klokker
eller Tempel-klokker
Trommer
Macaras
Pladespiller
Båndoptager

Hvad det koster at oprette en børnehaveklasse

kan der ikke svares generelt på, da det afhænger af, hvilke muligheder der er ved de enkelte skoler. I en ældre skole kan det være et eksisterende klasseværelse, der kan tages i brug. Ved nyt skolebyggeri er børnehaveklassen måske med i byggeplanen. Endelig kan der være tale om opførelse af en type-børnehave (elementbyggeri) i tilknytning til skolen eller udnyttelse af nærliggende lokaler eller bygning, der egner sig til formålet. Endvidere er udgifter til oprettelse af børnehaveklasser, indretning og anskaffelse af legemateriale naturligvis afhængig af de lokale forudsætninger.

Dansk Børnehaveråd

vil altid være til rådighed med yderligere vejledning

Blågårdsgade 15 B . København N

Tlf.: 35 25 66

NC-Trykkeriet

13. årgang . Nr. 1 . April 1962

barn og skole

UDGIVET AF
ESBJERG
SKOLEVÆSEN

1912
10. APRIL

1962
10. APRIL

BØRNEHAVEKLASSER

Den lange pause

Det skal blankt erkendes, at BARN OG SKOLE har hvilet alt for længe, og en sort samvittighed skal blankt erkendes over for de mange, der har stillet forespørgsel i anledning deraf, og som er holdt hen med, at næste nummer ville snarest fremkomme.

Årsagen til den lange – alt for lange – pause er ganske simpelt tidnød.

Den danske folkeskole gennemlever for tiden en brydningens periode med ændringer af såvel love som cirkulærer og bekendtgørelser og deraf flydende daglig praksis, hvortil ganske naturligt kommer, at det er en »fortolkningernes tidsalder«, vi gennemlever.

Undskyld den lange pause.

N. P. Anderson.

Børnehaveklasserne i tal

1912:	2 kl. m. ialt	77 elever
1922:	4 " " "	244 "
1932:	11 " " "	384 "
1942:	15 " " "	511 "
1952:	32 " " "	1.004 "
1962:	39 " " "	961 "

ET SJÆLDENT

jubilæum

Jubilæer er en almindelig foreteelse, og end ikke 50-års jubilæer i almindelighed kan siges at høre til sjældenhederne.

Når vore børnehaveklassers 50-års jubilæum på ganske særlig måde tiltrækker sig opmærksomheden, skyldes det følgende to ting:

1. Det er første gang i dansk skolehistorie, at børnehaveklasser kan holde 50-års jubilæum!

2. Det vil være mindst 50 år, før andre børnehaveklasser kan holde det samme jubilæum – og det er heri, det virkelig sjældne ligger.

Børnehaveklassernes dag

Den 10. april 1912 husede vore skoler for første gang børnehaveklasser.

Den pågældende årsberetning oplyser, at der var én »forklasse« på »Østre Forskole« og én »forklasse« på »Vestre Forskole«. I alt var der i de to klasser tilsammen ikke mindre end 77 elever!

Vi har ment, at denne dag bør mindes nu et halvt århundrede efter.

Vi vil gøre det ved at gøre dagen den 10. april 1962 til en BØR-

NEHAVEKLASSERNES DAG, en dag hvor børnehaveklassernes elever er skolens centrale klientel.

Skolernes flag skal til tops denne dag. – Der skal serveres et eller andet for børnehaveklassernes elever. – Alle børnehaveklasser holder åbent hus, og ser gerne gæster, både forældre og andre venner, herunder formentlig også repræsentanter for folkeskolens centraladministration og andre interesserede. – Og børnene vil kvittere med udstillinger, sange o. s. v., o. s. v.

Børnehaveklasser

Hvad gøres der i det danske skolevæsen for at lette barnet overgangen fra hjem til skole?

(Landsforeningen for skolekommissioner og skolenævn skrev i sit blad SKOLE og SAMFUND 1959):

Det problem, det er at lette børn overgangen fra hjem til skole, beskæftigede allerede for næsten 50 år siden skoleinteresserede autoriteter og lærere i Esbjerg, i årsberetningen for 1912-13 skriver den daværende skoleinspektør A. H. Larsen, der var sekretær for byens skolekommission og -udvalg, og som havde været på et længere besøg i Schweiz, især i Basel, for at studere børnehainstitutioner dér, således:

»Under navn af forklasser har man her i Esbjerg i henhold til § 6 i den nye skoleplan åbnet døren svagt på klem for børnehainstitutionen, idet man fra begyndelsen af skoleåret 1912-13 har oprettet to forklasser, én ved hver forskole, begge som halvdagsklasser og kun for børn, der er fyldt 6 år. Dette er selvfølgelig et fremskridt, og da skolepligten hos os først begynder med det fyldte 7. år, er det naturligt, at man som skoleplanen foreskriver, lader undervisningen i disse

forklasser væsentlig bestå af børnesysler.

Skønt jeg mener, at det ville være meget ønskeligt og særdeles god samfundspøkonomi også hos os at indføre børnehaven i det mindste som i Zürich fra 4-års alderen, skal jeg nøjes med at henstille, at de kommende skolemyndigheder optog til drøftelse et forslag om at oprette en toklasset børnehave, hvis 1. klasse skal omfatte 5-års børnene, men 2. klasse omfatte de 6-årige. Fordelene ved en sådan foranstaltning synes mig så indlysende, at det ville være trivielt at dvæle ved enkeltheder. Jeg skal blot henlede opmærksomheden på, hvilken rigdom for enhver af os alle, hver virkelig god dag er, altså også for ethvert af vore børn. Hvad da, om vi skaffede en hel flok af de fattige småbørn, der på grund af hjemmets uformuenhed er henvist til gaden og dårligt kammeratskabs smuds, endog ca. 250 gode indholdsrige dage hvert år, dage, hvor de var fri for dårlig påvirkning og genstand for god vejledning og opdragende indflydelse.»

Som det fremgår af omstønde,

oprettedes der altså allerede fra begyndelsen af skoleåret 1912-13 to børnehaveklasser, eller som man dengang kaldte dem, forklasser. Ordet forklarer kan vel i og for sig være rigtig nok, da disse klasser ikke blev det, man i almindelighed forstår ved børnehaver, idet der i forklasserne kun optoges børn, der vel ikke er skolepligtige endnu, men som dog højst mangler et år i at være det.

Disse børnehaveklasser har sikkert haft og har stadig meget stor betydning. Børnehaveklasserne voksede og trivedes, men havde ikke altid lige gode arbejdsforhold. Under den første verdenskrig eller lige efter led man i så høj grad under lokalemangel, at der var visse timer, hvor der i en børnehaveklasse var over 60 elever. Men det var da heldigvis kun en overgang, nu er børnehaveklasserne en del af Esbjerg skole, men alligevel har børnene ikke pligter, som skolebørn har det. Børnehaven er et fristed, et overgangssted for de børn, der endnu kun står på skolens tærskel. Forældrene i Esbjerg har fået et tilbud, som de har været meget flinke til at tage imod, idet mellem 80 og 90 % af skolebørnene i Esbjerg nu har gået i børnehaveklasserne, før de begynder i 1. grundskoleklasse. I skoleåret 1957-58 var der 33 børnehaveklasser med 880 elever. Med hensyn til bekostningen regnes der med, at mindre end 10 % af skolevæsenets udgifter går til børnehaveklasserne.

For os, der betragter det som en selvfølge, at de fleste børn begynder i børnehaven, synes fordelene indlysende og selvfølgelige. Det er ganske vist kun et par timer af børnenes dag, der lægges beslag på, men netop fordi det er så kort en tid, det lille barn er borte fra hjemmet, vænnes det ganske langsomt til skolens ånd og skolens krav, det lærer at rette sig efter andre, lærer samværrets betydning, og opdager, at det udmærket godt kan undvære

mor nogle få timer. I børnehaveklasserne, hvor lokalerne er indrettede med små borde og med passende lege- og beskæftigelsesmateriale, lærer de små børn at bruge deres hænder, de lærer ganske ubevidst at rette sig efter andre, lærer at lege i grupper, de føler sig »store« og hørende med til skolen. En gang eller to om ugen får de lov at komme i gymnastiksalen, de kommer på skolens boldbane, de bliver sendt til undersøgelse hos skolelægen, de får den første tand-

pleje på skoletandklinikken, kort sagt, de er medlem af skolesamfundet. De bliver skolevante, de får lært at håndtere en blyant og et stykke kridt, de lærer at lytte, lærer at forstå en besked og udføre en ordre, kort sagt, de vænner sig til at arbejde i grupper, som man gør det i en skole.

Hensigten med børnehaveklasserne er altså kort sagt: 1) at give børnene en pædagogisk og social træning - gøre dem skoleminded, før de skal ind i de store viden-

skaber, og 2) at befri 1. klasserne for de 6-årige. De to timer om dagen kan selvfølgelig ikke afhjælpe et socialt eller økonomisk behov fra forældrenes side. De hjælper ikke den udearbejdende mor, de aflaster de almindelige børnehaver nogle timer.

Der er en karakteristisk og principiel forskel på børnehaveklassernes indhold før og efter 1948, idet det før 1948, hvor det stort set blev bestridt af lærere og lærerinder, havde et stærkt skolemæssigt tilsnit, medens det nu, hvor det bestrides af børnehavelærerinder, har et rent børnehavemæssigt.

Udviklingen er gået den rigtige vej, det er en pædagogisk og social træning. Forældrene melder deres børn i skole til en børnehaveklasse. De 6-årige, der kommer i børnehaveklassen, går i skole. Det siger de selv, og vi de leger med klodser eller skriver bogstaver, er i og for sig dem lige meget, for en 6-årig er både klodserne og bogstaverne leg, og al leg er arbejde, så enkel er sagen.

Børnehaveklasserne i Esbjerg er ikke noget forsøg, det er en funk-

tion i byens normale skoleliv, der i den grad ligger i et modent leje. Det betyder ikke, at der ikke kan ske ændringer, men arbejdet er modnet gennem de mange år fra 1912.

Hvis nogen ville gøre attentat mod børnehaveklasserne, så ville forældrene rejse et ramaskrig, der nok skulle blive så kraftigt, at der blev sagt: hold fingrene væk her – her er noget, vi ikke vil miste.

Skoledirektør N. P. Andersen, Esbjerg, udtaler, at det er ejendommeligt at tale om noget så selvfølgeligt og almindeligt som børnehaveklasser – svarende til at man skulle fortælle en masse om et normalt spisestuebord, altså noget, der er så selvfølgeligt, at man ikke lægger mærke til det. Det er bare noget, der er.

En ting i det forhold er ganske ubegribeligt: at en ting – ja ganske vist er det ude på syvende revle, hvor der hverken er blomster eller blade, som man kommer ud til ved et mægelspør, men alligevel efterhånden som der dog både er kommet telefontråde, og der også går jernbane derud – så er det egentlig mærkeligt, at det fra 1912 og til og med 1959 er det eneste sted i landet. Noget der er så selvfølgeligt, at Esbjerg ikke under nogen omstændigheder vil miste det. Jeg tror, at de bevilgende myndigheder rundt omkring i Danmark siger: »Det har vi ikke råd til«. Man tror sikkert, at det er et vedhæng, det fordyrer skolevæsenet, og så er det tvært imod. Det er en foranstaltning, der billiggør et skolevæsen, og det har følgende sammenhæng: Der er som bekendt undervisningspligt til det fyldte 14. år. Hvis man – som man gør de fleste andre steder – giver »grønt lys« for 6-åringerne i 1. klasse – så betyder det, at disse børn skal have et 8. skoleår, og et 8. skoleår er betydeligt dyrere – mange gange dyrere end et børnehavear på to timer om dagen.

Da jeg i april 1948 flyttede fra Frederiksberg til Esbjerg, undrede det mig, at mens Frederiksberg havde lige så mange 3. fm-klasser, som man havde 2. fm-klasser – altså lige så mange 8. skoleår som 7. skoleår – så havde man i Esbjerg kun 3. fm-klasser, men ikke mindre end femten 2. fm-klasser. Det undrede mig, siger skoledirektøren, men forklaringen var jo den, at medens børnene i den skole, jeg ledede på Frederiksberg, Søndermarksskolen, den dag de begyndte i 1. klasse, havde en gennemsnitsalder på 6,5 år, og hvor der kun var ganske få, der i virkeligheden var undervisningspligtige og dermed dømt til et 8. skoleår, så var der ingen – eller kun ganske enkelte – 6-åringer i en 1. klasse i Esbjerg. Deraf forskellen.

Og så kunne jeg jo ikke lade være med i økonomisk henseende at drage sammenligningen mellem de mange 3. fm-klasser på Frederiksberg med de tre 3. fm-klasser + børnehaveklasserne i Esbjerg. Børnehaveklassen er en økonomisk foranstaltning, den er en pædagogisk foranstaltning, den er ingen social foranstaltning, men den aflaster de almindelige børnehaveplasser.

På den internationale skoleudstilling Skole og Fritid, som Landsforeningen arrangerede i KB-Hallen i efteråret 1958, holdt skoledirektør N. P. Andersen et foredrag om: »Børnehaveklasser, overgangen fra hjem til skole.« Det er et problem, som ligger os meget på sinde, og det føles mere påtrængende for os end nogensinde før, særlig fordi mange kommunale skolevæsenere på grund af lærer- og lokalemangel de sidste år har udskudt tidspunktet for børnenes indskrivning i skolen så meget, at det medfører, at børnehaverne kan komme ud for at skulle beholde et barn helt til det er 7 år og 8 mdr.

I Esbjerg har man altså løst denne opgave. Ved besøg i børnehave-

klasserne i Esbjerg får man så afgjort indtryk af, at det er et arbejde, der gennem en god udvikling er nået frem til et harmonisk stade. Børnehaveklasserne tilfredsstiller forældrenes behov for at få børnene afsat netop på et tidspunkt, hvor de som 6-7 årige er kommet ind i en urolig og besværlig udviklingsperiode. Børnene selv falder til ro, fordi de under pædagogisk vejledning får udløsning for deres stærke virketrang og får imødekommet deres begyndende intellektuelle behov. Skolens lærere slipper for de såkaldte begynderanskeligheder i 1. klasse, fordi børnene er - for at bruge skoledirektør Andersens egne ord - gjort skoleminded, de har lært at stille op i skolegården, de forstår nu at indordne sig under skolens regler, de kender den lærer, der skal være deres 1. klasselærer, og de har måske også på det kulturelle område modtaget en all round forhåndsorientering, som skolen mere differentieret kan bygge videre på. Børnehavelærerienderne er tilfredse, for deres arbejde på skolen er accepteret af lærerne, de kan på lærerværelser og lærermøder diskutere børnene med de lærere, som skal overtage dem, og de har såvel som lærerne metodefrihed. Rammen er givet, men arbejdsformen i de forskellige klasser er ikke ens og kan give grundlag for frugtbare diskussioner.

Fra Danske Kvinders Nationalråd har Landsforeningen modtaget en henvendelse om på det kommende kursus på Nyborg Strand i oktober 1959 at tage spørgsmålet op om indførelse af børnehaveklasser ved de forskellige kommunale skolevæseners lander over. Man kan jo roligt sige, at forsøget er gennemprøvet, og gode resultater kan også opvises. Det økonomiske problem er jo ikke større, end at de kommunale skolemyndigheder kan gennemføre det uden at komme i store vanskeligheder.

Vi må som repræsentanter for

Danmarks forældre være interesseret i, at dette forsøg ikke bare bliver et forsøg i Esbjerg, men at vi hver i sin skolekommission eller skoledirektion gør vort til, at idéen går videre. Vi må erkende, at børnehaveklasserne i Esbjerg har løst den opgave, det var meningen, de skulle, og vi må ikke bare ønske, nej vi må kræve, at andre byer vil følge Esbjergs eksempel.

Hvorfor har ikke for længe siden andre byer fulgt eksemplet i Esbjerg og sørgt for deres 5-6 årige børn? I artikler og beretnin-

ger om moderne skoler og skoletanker, betragtes børnehaven dog som en selvfølgelighed indenfor al opdragelse, en faktor, vi ikke kan komme uden om i vore dage.

Der bør skabes plads for barnets eget initiativ, så dets aktivitetstrang ikke hæmmes, men kommer til rig udfoldelse i så tidlig en alder som muligt og i den rigtige retning.

Hvem kommer først med oprettelse af nye børnehaveklasser? Esbjerg har været alt for længe alene på dette pædagogiske område.

Børnehaven

Hvad gøres der ved Esbjerg Skolevæsen for at lette barnet overgangen fra hjem til skole?

AF
kommunelærerinde
frk. Marie Langvad.
Skolevæsenets
årsberetning
1944-45.

Hvis dette spørgsmål blev rundkastet til samtlige danske provinsbyer, ville Esbjerg ved besvarelsen komme til at stå som nr. 1, idet Esbjerg kommune i 1912 oprettede børnehavestiftelsen.

Børnehaven som institution

Børnehaven her i byen afviger dog en del fra de københavnske børnehaver, og provinsens private børnehaver, idet man i de sidstnævnte modtager børnene fra 3-4 års alderen og optager dem det meste af dagen, så institutionen tillige virker som asyl, hvorimod vi her først tager imod dem fra 5½-6 års alderen og kun optager dem 2 timer daglig, så børnehaven netop virker som gennemgangssted til skolen.

Børnehaven har gennem årene undergået en del gode forandringer, efterhånden som de herværende autoriteter har fået forøget

interesse for den. Man begyndte således med møbler, som aldeles ikke var afsøst efter små børn. De er efterhånden blevet afløst af lave borde og små stole, passende for børnene og hyggelige og hjemmelige.

Børnetallet i klasserne har til tider været alt for højt, men også det er efterhånden blevet reguleret til stor gavn både for børnene og lærerinden. Det var navnlig om vinteren for år tilbage, at klasserne blev overfyldt, da de børn, der fyldte 6 år i sommerhalvåret, ikke kunne blive indskrevet før den 1. oktober. Den invasion midt i skoleåret virkede forstyrrende, og de børn fik altså kun et halvt års undervisning i børnehaven. Senere gik man over til at tage dem med fra april.

Børnehaven er ikke obligatorisk. I 1912 begyndtes der med én klasse på Vestre og én på Østre

skole, og børnetallet er efterhånden steget jævnt således, at statistikken nu viser, at af de til 1. kl. indmeldte børn har ca. 80 % frekventeret børnehaven. I øjeblikket har vi 13 børnehaveklasser ved skolevæsenet.

Hvilke børn er det, der besøger børnehaven? I begyndelsen var det vel nok fra de mest skoleinteresserede hjem, de kom, men efterhånden som forældrene opdagede, hvilken værdi det var for deres børn at få det år i børnehaven, kom de snart fra alle hjem.

Det daglige arbejde i børnehaven

Hvorledes former det daglige arbejde sig i børnehaven? Og hvilken værdi har det for barnet?

Sagt i korthed: I beskæftigelse gennem leg. Vi arbejder just ikke med en bestemt timeplan, men dog med et mål for øje: at udvikle barnets evner og sanser. I børnehaven er ingen ledige, thi mens lærerinden arbejder med et mindre hold med syning eller lignende, er de andre børn optaget af frit arbejde, som de selv vælger: bygge med klodser eller andet

legetøj, modellerne, fri tegning på papir med blyant og farver. Fantasien er barnets kongerige, og her kan den rigtig spille. Det er utroligt, hvad der kan præsteres.

De øvrige arbejder: syning i karton, farveklip, foldning og fletning foregår under lærerindens vejledning, og i hvert af disse arbejder er der et grundlæggende moment for det senere skolearbejde. Ved fletning i papir udvikles barnets talbegreb, og der viser det vævekunsten i sin oprindeligste form. Et barn fandt engang selv på, at sådan som man fletter over og under med flettepinden, bærer moder sig ad, når hun stopper strømper. Ved foldning lærer det de første matematiske grundregler og kan kende dem igen i livsformer. Ved syning i karton og klipping i papir udvikles dets fingerfærdighed og farvesans, de lærer at koncentrere sig, da arbejderne vælges efter sange, historier eller ting, man har talt om, og efter årstiden.

Hvilken værdi har det for barnet og hjemmet?

Børnene har selv skabt traditionen i børnehaven. De er indstillet

på, at når de kommer der, vil de gerne lave de samme ting, som store bror eller søster har lavet, da de gik i børnehaven, og de små arbejder, de får med hjem, spiller en mægtig rolle for dem. De har fået deres skabertrang tilfredsstillet og ser et synligt resultat af eget arbejde og synes først, det er deres ejendom den dag, de får det med hjem og med stolthed viser det til familien.

Her er et stort plus for det mindre begavede barn, det barn, der måske senere ikke når så langt i skolen, thi med lidt hjælp fra lærerinden (eller endnu bedre fra en kammerat) kan det altid få akkurat de samme ting med hjem som de andre. Det giver et sådant barn stor glæde og styrker dets selvillid.

For enebarnet er det en fryd at være sammen med kammeraterne. Det finder her det fællesskab, der er til stede i en søkendeflok, og som i høj grad er en opdragende faktor. „Skal vi to lege, vi er søstre?“ sagde et enebarn (en lille pige) til en anden, og til lærerinden sagde hun: „Ah, frøken, vil du være min bedstemor?“ (En sådan har hun manglet).

Børnene taler frit sammen under arbejdet og meddeler sig til hinanden, og der er nok at tale om, så egentlig ro er der kun, når lærerinden fortæller historier, og billedbøgerne kommer frem. Her stifter de små bekendtskab med den første gode danske børnelitteratur og fører den og sangene ud i hjemmene. Man sporer her forældrenes store interesse. En far havde således engang skrevet op det, barnet kunne huske af Vald. Vaabens „Nisserejsen“, og bad lærerinden om at føje det manglende til. Mange af børnene har deres yndlingsange og -historier, som de foreslår, og som man gerne efterkommer. Sangene og historierne giver dem kendskab og kærlighed til dyr, blomster,

menneskers færden og arbejde og giver anledning til forklaring af ord og forhold, som barnet ikke tidligere har mødt. Også sanglegene er opdragende og disciplinering og udløser den bevægelsestrang, der naturligt findes i barnet, samtidig med at de udvikler barnets rytmiske sans.

Er det nu kun de to timer, barnet opholder sig i børnehaven, det er optaget af, hvad det ser og hører? — Nej, mange af dem fortsætter, når de kommer hjem, med sangene, historierne og de små arbejder. Det beviser de mange små ubehjælpssomme håndarbejder, de kommer med til lærerinden. Nogle af dem er kopier af deres børnehavarbejder og andre deres egne idéer, men gennem det hele går dette, at det er selvgjort arbejde, som må respekteres.

Lærerindens arbejde støttes i høj grad af forældrenes tillid og interesse, og deres udtalelser går ud på, at børnehaven absolut er til gavn og glæde for deres børn. Morsomt er det at komme i hjem, hvor børnene forlængst er voksne, men som endnu holder hævd over de ting, de i sin tid med deres små hænder lavede i børnehaven. En far havde nummereret hvert lille arbejde, efterhånden som barnet kom hjem med det. Et andet sted, hvor sønnen nu er ca. 24 år, hang julenissen i ramme på væggen i hans værelse. „Og der skal den blive hængende,“ sagde han. Den havde om ikke kunstnerisk, så dog personlig værdi for ham.

Hvad siger børnene selv om børnehaven?

For de flestes vedkommende er det en selvfølge, at de skal derhen, når de får alderen, men en udtalelse af en lille dreng på 9 år viser, hvad han mente om den: Hans små tvillingsøstre skulle indskrives, men da familien nu bor

temmelig langt fra skolen, var der tale om, at de ikke skulle i børnehaven, men da udbrod han: „Jo, det skal de, det er den bedste tid, jeg har haft.“ — De blev indmeldt.

Hvad siger lærerne, som modtager børnene til 1. klasse?

„At børnehaven for barnet danner det naturlige overgangsled fra det frie liv i hjemmet til skolens tvang, idet de her gradvis har lært at sidde stille og at koncentrere deres opmærksomhed om et bestemt arbejde. De er desuden skolevante og modtagelige for undervisning, idet de har lært at lytte.“

For nogle børn er børnehaven tillige et fristed, hvor de kan hengive sig til leg og ryste hjemmets sorger af sig, thi af deres bemærkninger til kammeraterne kan man forstå, at de, så små de er, ikke altid bliver skånnet for at høre om det, der trykker hjemmet, og de bliver i en alt for tidlig alder stillet over for de store samfundsproblemer. Bemærkninger som: „Hvorfor er I flyttet?“ „Kunne I ikke betale husleje?“ eller: „Jeg skulle ellers have haft et løbehjul til min fødselsdag, men så var'et, at fagforeningen skulle have æ penge.“ Men i den følgende er der håb: „Man kan godt få juletræ, selv om man er arbejdsløs.“

For lærerinden er børnehaven et taknemmeligt arbejdsfelt, da de små som bekendt er meget tillidsfulde og hengivne. Man kan glæde sig over deres små bemærkninger, og dem falder der jo lidt af mellem år og dag.

To små drenge stod og legede ved sandkassen med hver sin skovl. Den ene siger: „Det er li'som på Fano.“ „Ja“, siger den anden. „Men der er bare ikke så meget sand her.“

En lille pige var den første dag meget optaget af billederne på væggen. „Der er en missekåt“, siger hun. „Ja, hvor mange ben har

en missekåt?“ „Den har et i hvert hjørne“, svarer hun.

Men i andre danske provinsbyer går der mange små drenge og piger, som ikke kommer i børnehaven, fordi der ikke findes en kommunal, og fordi forældrene ikke har råd til at betale for dem i en privat børnehaven, og deres beskæftigelsestrang er vel lige så stor som Esbjergbørnenes, men den bliver tit ikke tilfredsstillet på en god og sund måde.

Esbjerg er altså her langt forud. Men hvorfor sørger de ikke i andre byer for deres 5—6 års børn? I artikler og beretninger om moderne skoler og skoletanker betragtes børnehaven dog som en selvfølgelighed inden for al opdragelse, en faktor, man ikke kan komme uden om i vore dage, men som er forbeholdt dem, der har råd til at betale for det, hvis ikke kommunen — som her i Esbjerg — tager sig af sagen.

Der bør være plads for barnets eget initiativ, så dets aktivitetstrang ikke hæmmes, men kommer til rig udfoldelse i så tidlig en alder som muligt og i den rigtige retning.

Overlærerfrk. Marie Langvad.

BILAG 4:

HÆFTE 'BØRNEHAVEKLASSER' UDGIVET AF BØRNE- OG UNGDOMSFORSORGENS PERSONALEFORBUND

Børnehaveklassen

Efter alt at dømmes må det forudses, at børnehaveklasser i løbet af en overskuelig tid vil blive en realitet indenfor skolevæsenet, i hvert fald i nogen udstrækning.

Det er os magtpåliggende at gøre vort til, at denne nydannelse vil få en pædagogisk fuldt forsvarlig og god start. I børnehavekredse har man gennem årene med held kæmpet for, at den herhjemme mest almindelige børnehavetype – heldagsbørnehaven, der er socialt motiveret – kunne få et lædigt og tidssvarende pædagogisk indhold i modsætning til de tidligere asyler. Ud fra psykologiske, pædagogiske og sociologiske synspunkter, arbejdes der stadig på forbedringer, navnlig hvad angår gruppestørrelse, lokale- og personaleforhold.

Børnehavelærerindens og fritidspædagogers nuværende uddannelse, der sandsynligvis om kort tid forlænges med et år, og deres mangeårige erfaringer med den aldersklasse børn, som børnehaveklassen skal modtage, gør det naturligt for os at henvende os til skolekommissioner og skoleinspektører med denne pjece. Vi håber, den vil kunne være til hjælp, hvis man skal oprette børnehaveklasser, og at de synspunkter, der kommer til orde deri, vil kunne vejlede m. h. t. indkøb, indretning og pædagogisk planlægning og således blive retningsgivende for en forsvarlig og god ordning.

BØRNE- OG UNGDOMSFORSORGENS
PERSONALEFORBUND.

Skole og børnehave som samfundsinstitutioner

Skolens målsætning, de tanker og principielle retningslinier, der kommer til udtryk i den blå betænkning, stemmer godt overens med det pædagogiske sigte i børnehaven, som der er en årrækkes tradition for; men for børnehaven findes ingen målsætning og pædagogisk vejledning nedskrevet, og der er ikke formuleret præcise krav udefra om at indlære det ene eller andet i arbejdet med børnene. Baggrunden for de pædagogiske bestræbelser, som ikke altid har haft og har formålstjenlige ydre rammer, findes i børnehavelærerindens uddannelse og viden om børnenes normale fysiske og psykiske udvikling og i de krav, børnene selv stiller i det daglige om tilfredsstillelse af deres videbegær, virkekrang og behov for kontakt med andre mennesker ud fra deres modenhedstrin og forudsætninger. Endvidere i de krav, der stilles til børnene af omverdenen, og som vil blive stillet til dem, når de forlader børnehaven for at glide over til skolen.

De to institutioner arbejder med forskellige aldersklasser børn og benytter sig derfor af forskellige materialer og stof for børnene at arbejde med og af forskellig metodik. Men principielt udfylder de samme opgave: som pædagogisk samfundsinstitutioner betjener og udvider de hjemmene med henblik på at give børnene bedst mulige opvækstbetingelser, således at de kan udvikle sig optimalt efter deres evner og forudsætninger, opleve glæden ved at bruge sig og blive accepteret og derigennem blive livsduelige voksne.

Skole og børnehave hører således naturligt sammen. Som forholdene her i landet har været, har de imidlertid været betragtet som to adskilte og væsensforskellige institutioner – børnehaven som en social foranstaltning alene eller først og fremmest beregnet for udearbejdende familiers børn, skolen som en pædagogisk institution, hvis undervisning skal komme alle børn til gode.

Det er en forkert problemstilling. Børnehave og skole må i dag betragtes helt på linje som nødvendige samfundsinstitutioner, og tendensen går da også tydeligt i retning af større forståelse af samfundets forpligtelse overfor alle førskolebørn såvel som overfor skolealderens børn.

Kontinuitet i opdragelsen

Adskillelsen mellem skole og børnehave er til skade for barnet, idet den hæmmer kontinuitet i opvæksten.

Man tillægger i dag en jævnt glidende opvækst stor betydning. En tilpasningsdygtig og dog selvstændig vurderende og aktiv samfundsborger med evne til samarbejde er endemålet for opdragelsen under vore forhold. Dette mål nås antagelig bedst, hvis der formidles glidende overgange fra det ene afsnit til det næste under opvæksten parallelt med, at børnenes udvikling jo i sig selv forløber uden bratte omslag. Radikale omvæltninger bekommer som regel kun mennesker godt, hvis de er dårligt tilpassede i deres aktuelle situation. Ellers virker de forstyrrende på udviklingen.

For hjemmebarnet, der skal begynde skolen, og for børnehavebarnet i samme alder repræsenterer børnehaveklassen etablering af en glidende overgang mellem to livsafsnit.

For børnenes skyld, og for at skolen kan få bedst mulig baggrund for sit arbejde med indlæring af kundskaber på begyndertrinet, er et samarbejde med børnehaven ønskeligt for alle de børns vedkommende, der besøger en sådan. Dette samarbejde har til dato kun fundet sted spredt og tilfældigt og er vanskeligt at gennemføre.

Flere og flere børn vil formodentlig komme i børnehave, men hjemmebørn vil der nok stadig være af forskellige grunde. Hvordan skal skolen få kontakt med disse børn og give dem fornemmelse af kontinuitet, hvis de først kommer til skolen den dag, de skal begynde den egentlige skolegang med alle dens krav om tilpasning til fremmede børn og voksne, nye regler for adfærd og samliv og modtagelse af undervisning? For hjemmebørnenes vedkommende vil børnehaveklassen være en åbenlys fordel set både fra børns og lærers side.

6-7 års barnets specielle situation

At der er behov for supplement til hjemmenes opdragelse af netop de største børn i førskolealderen står mere og mere klart gennem de senere års spredte erfaringer i børnehaver og gennem små undersøgelser i hjemmene, ligesom de forældre, der har haft deres børn anbragt i børnehaveklasser udtrykker stor tilfredshed med det tilskud til hjemmeopdragelsen, som børnene har fået der – til trods for at en del af disse klasser, set fra et fagligt synspunkt, ikke har været tilfredsstillende i indretning og arbejdsforhold, medens andre har været udmærket forsvarlige til formålet.

6–7 års barnets personlighed er vanskelig at imødekomme i det moderne samfund, og børnehavenbringeren er velmotiveret. Værdien af BØRNEHAVENS TILKNYTTNING TIL SKOLEN GENNEM BØRNEHAVEKLASSEN for netop denne aldersgruppe belyses ved nedenstående artikel fra det norske Arbeiderbladet af Svein Steensaasen, hvis argumentation er i overensstemmelse med de synspunkter, man kan gøre gældende for danske forhold.

SVEIN STEENSAASEN: BARNEHAGEKLASSER FOR 6-AARINGER.
(oversat fra norsk).

Tanken om at få sat specielle aktiviseringsforetagender i gang for de 6-årige er ikke nogen ny eller ukendt idé. Den er gang på gang i årene efter krigen kommet til udtryk i avis- og tidsskriftartikler, i debatindlæg, komitéindstillinger og foreningshenvendelser.

Dette skyldes i væsentlig grad, at mange mener, der er behov for at danne egne grupper for de 6-årige. Dette behov hænger sammen med, at det fra børnehavenhold bl. a. bliver hævdet, at ikke alle børn er tilfreds med at gå i børnehaven det sidste år, før skolen begynder. Enkelte 6-årige vil slet og ret blive ked af børnehaven det sidste år og ikke trives der længere. En artikel i Norsk Pædagogisk Tidsskrift (nr. 10, 1958) af Lise Heber Østlyngen, viser flere eksempler på udtalelser i den retning. Enkelte går så langt som at hævde, at den 6-årige er børnehavetræt, og at børnehaven ikke længere har noget at give barnet. De 6-årige er på en måde vokset fra børnehaven.

Enkelte 6-årige er med andre ord blevet modne for og interesserede i mere krævende og alsidige sysler, end børnehaver almindeligvis kan byde på. Dette skyldes væsentligst, at de 6-årige som regel ikke danner nogen egen gruppe i børnehaven. De hører enten med i en gruppe, som

omfatter både 4- og 5-årige, eller de danner en gruppe sammen med de 5-årige. Dermed bliver der flere aldersgruppers behov at tage hensyn til og søge at imødekomme.

Dette gør det vanskeligt at give de 6-årige passende aktivisering og opgaver, som stimulerer deres modenhedsniveau. De ydre forhold ved børnehaven og dens organisationsform giver noget af forklaringen på, at 6-årige af og til bliver ked af børnehaven. Forsåvidt er det rigtigt nok, at de er vokset fra den. Men det er sikkert mere korrekt at sige, at det inden for rammerne af børnehavens sædvanlige organisationsmønster er vanskeligt at aktivisere gruppen med de 6-årige på passende måde.

De 6-årige er inde i en udviklingsfase mellem småbørn og skolebørn, som gør dem særlig motiveret for gruppelev. De 6-årige søger, enten de har gået i børnehave eller ikke, i større grad end før jævnaldrende og viser sig uafhængige af hjemmene. De danner spontant legegrupper, overtager roller og følger enkle regler i leg og spil. De viser en øget interesse for skabende aktivitet og selvvalgte opgaver. Vi kan derfor med rette sige, at deres øgede videbegær, lærelyst og aktivitetstrang gør det ønskeligt med foretagender i form af egne grupper for de 6-årige.

Her er det, børnehaveklassen kommer ind i billedet. Selve navnet peger i retning af og knytter associationer til skolen. Dette bliver endog endnu mere tilfældet, hvis foretagendet bliver kaldt skolebørnehaveklasser, legeskole, forskoleklasser, skolemodningsklasser e.l. Disse navne bliver alle brugt med stort set samme betydningsindhold. I engelsk sprog

snakker vi om »infant school« (småbarnsskolen) for 5–6-årige, og på tysk bliver udtrykket »Schulkindergarten« (skolebørnehave) brugt. Karakteristisk for disse navne er, at de giver både følelse af børnehave og skole. Dette er sikkert tilsigtet. De særlige 6-årsgrupper er pædagogiske foretagender for et årskuld af førskolebørn, som både skal opleve børnehavens frie leg og skabende aktivitet samtidig med, at de får en forsmag og prøve på skolen. Dermed tilgodeser foretagendet et dobbelt formål. For det første søger det at imødekomme 6-årsgruppens specielle behov for aktivisering, som er omtalt ovenfor. For det andet vil egne børnehaveklasser for de 6-årige kunne tjene den vigtige funktion at forberede overgangen til skolen. Denne funktion bliver tillagt væsentlig vægt i andre lande og er specielt nævnt som en opgave for den franske Ecole Maternelle. I forbindelse med dette ligger det nær at tage et tredjedt forhold med. Skoleumodne 7-årige kan drage fordel af at få plads i denne gruppe. Dermed vil børnehaveklassen for disse børn få direkte skolemodningspræg.

Oslo Skolestyre har i princippet sluttet sig til tanken om at sætte specielle foretagender i gang for 6-årige, i første omgang som forsøg. Det er i høj grad ønskeligt, om andre kommuner kommer med på forsøgsbasis under forsøgsrådet. Forslag om at få sat forsøg i gang med børnehaveklasser for de 6-årige har tidligere været fremsat overfor forsøgsrådet b. a. af Norsk Samband for Småbarnsopfostring i 1963. Rådets kapacitet har, efter hvad jeg forstår, hidtil ikke gjort det muligt at sætte tanken ud i livet. Man må håbe, at forholdene bliver bedre i så henseende. Det er desuden klart, at værdien af de forsøg, Oslo kommer til at sætte i gang, vil øges, om man samtidig fik tilsvarende forsøg andre steder fra at sammenligne resultaterne med.

Forsøg med egne 6-årsgrupper er velkendt fra andre lande, deriblandt vore nabolande Danmark og Sverige. Man har indtrykket af, at der i disse lande bliver arbejdet aktivt med at få sat flere 6-årsgrupper i gang. Erfaringer med tilsvarende skolebørnehaveklasser er bl. a. i Vesttyskland så gode, at deres antal stadig øges.

Hvor skal så disse klasser holde til – i børnehaven eller på skolen? Argumenter kan anføres til fordel for begge. Lægges de til børnehaven, vil kontakten med småbørnspædagogikken blive understreget. Her vil lederne, som helst bør være børnehavelærere, få nær kontakt med andre børnehavelærere. Dette forekommer mange at være betydningsfuldt. Lægges gruppen til skolen, bliver skoletilknytningen fremhævet. Lederen får da sit pædagogiske miljø fælles med skolens lærere. Med sin småbørnspædagogik kan de da stå i fare for at føle sig isoleret i forhold til den overvældende majoritet, som arbejder med undervisning og

oplæring. Børnehavelærerne nærer nok en vis ængstelse på dette punkt, måske især fordi deres fornemste pædagogiske instrument er den frie leg, mens skolen lægger vægt på undervisning og indlæringsaktivitet. Ser man positivt og fordomsfrit på forholdet, kan det vel antydes, at mulig daglig kontakt mellem børnehavelærere og folkeskolelærere vil kunne virke gensidig befrugtende.

Her hører det med i sammenhængen, at lederen af 6-årsgruppen måske ikke vil få så megen direkte daglig kontakt med skolens lærere på grund af, at frikvartererne sandsynligvis må være forskellige for de 6-årige og de øvrige skoleelever.

Det, der i det foregående er sagt om de 6-årige, bliver sikkert et afgørende moment i dette spørgsmål. Efter det vil valget antagelig falde på skolen som sted for børnehaveklasserne. De 6-årige vil da føle, at de kommer over i et andet miljø. Derved vil de også få tilfredsstillende noget af deres behov for at være stor, for at være skolebarn. Men børnehaveklassen må ikke placeres hvor som helst på skolen. De må have samme rumlige vilkår som i børnehaven, og de bør have egen afskærmet skolegård. Dette var konsekvent gennemført ved flere skoleanlæg i Hamburg, som jeg for en tid siden havde lejlighed til at se. Det blev også fra skolebørnehaveklassernes ledere understreget som en væsentlig forudsætning for at foretagendet skulle virke tilfredsstillende.

Skal der så gives undervisning i børnehaveklasserne? Ved vurderingen af dette spørgsmål må man både tænke på de 6-årige, som børnehaveklassen bliver oprettet for, den institution som gruppen naturligt udspringer af og på skolen, som barnet skal forberedes på. Det er tidligere i artiklen blevet fremhævet, at de 6-årige har behov for at lære noget, for at tilegne sig nye færdigheder og mestre vanskeligere opgaver end før. Det er selvsagt, at specielle aktiviseringsforetagender for 6-årige søger at imødekomme og tilgodese disse behov. Det vil bl. a. sige, at de 6-åriges lærelyst bliver søgt udnyttet.

Børnehavens normale oplæg med vægt på individuelt tilpassede aktiviteter og fri leg vil danne et naturligt udgangspunkt for gruppens program. I dette bør situationer og materiale lægges således tilrette, at barnets mestringsmotiv og læreiver bliver tilgodeset og stimuleret, dog uden at børnehaveklassen får skole- eller undervisningspræg i sædvanlig betydning.

Hvis man ved den detaljerede udformning af oplægget til børnehaveklassen har dette sigte for øje, skulle det kunne være muligt at bevare børnehavepædagogikkens væsentligste momenter og samtidig tage tilbørlig hensyn til de 6-åriges specielle behov og til ønsket om at forbedre overgangen til skolen for dem på tilfredsstillende måde.

Børnehaveklassens arbejde

Aktiviteterne i klassen tager sigte på at udvikle barnenes hele personlighed under vejledning, og der er en særlig værdi i at de oplever det andet og er følelsesmæssigt vanskeligt at beskrive isoleret. For næstgenlæns skyld er det rigtig forsøgt her:

Frøleg. I denne leg lærer barnene mulighed for at tage initiativ og få øvet selvstændighed. Fantasi stimuleres, den sociale udvikling støttes. De omsætter ofte deres lagttagelser af omverdenen i legen, hvad enten denne foregår som rolleleg (her-mor-barn, lege skole), lege forvæntning o. l.) eller med forskelligt konstruktivt legemateriale. De gennemspiller og livsænner sig selv de forskellige roller og funktioner, de selv og deres medmennesker indtager. Legene arrangeres og gennemføres af børnene selv og har i reglen størst interesse, når der er deres børn med i legen, hvorved en naturlig og motiveret gruppedannelse fremkommer. Det **BØR AFSÆTTES GOD TID TIL DENNE FRIE LEG**, som ikke må betragtes som betingeligt led for andre aktiviteter. Det er det mest givende område for aldersklassen at udvikle sig på. Her opnåes al menneskes viden og kunnor, her opleves behov for ny viden. Her oplever de og motiveres for benyttelsen og bernes indsats. De bedre barnenes frit udfoldelse i legen udspekuleres, inspireres og støttes, de bedre vil de få mulighed af, frede de oplaver og lærer, og des bedre vil de acceptere ledelse udefra, og direkte indføring af disciplin som nødvendigt indføres for at lykkeligt sig med skolens områder.

Skolearbejde (formning). Aktivitet med klister, papir, salte, blyant, farver, maling, tør, træ, hammer, sav, saks, lodd, etc., har fremledende interesse for børnene. Deres hånd- og fingermotorik opøves gennem arbejdet med disse ting. De får stoffemæssige og kemiske til materialers mulighed og behandling. Der er rig anledning til at fantasere og udforske tingene. Lyden bliver vækkel, og man kan frit vælge udtrykstilstande efter forudsætninger og behov. Med anvisning og vejledning fra den voksne arbejder børnene sig frit frem mod et resultat, der er udtryk for engagement og koncentration. Materielbeholdningen bør være rigt varieret og lettilgængeligt for børnene selv; det forudsætter gode opbevaringsmuligheder på hylder og skabplade.

Sang, musik, bevægelsesleg. Kan dyrkes her for sig og sammen og må kunne foregå i klassen uden gene for andre klasser. I disse aktiviteter kan indgå skabende virksomhed gennem barnenes egne påfund med tekst, melodier og bevægelsesudtryk. Bevægelseslegen er en vigtig aktivitet af hensyn til udvikling af motorisk sikkerhed, hvorfor jævnlig adgang til skolens gymnastiksal vil være meget fordelagtig.

Situelidsdende beskæftigelse. Foruden det nævnte skabende arbejde indgår aktivitet med forskellige spil, arbejde med teknik, konstruktiv legøjet o. l. samt klædning i bøger.

Praktiske færdigheder. At klæde sig af og på, binde skoer o. s. v. indbærer både finklæ og gennem f. eks. udklædning til rollespil, omklædning til bevægelestege o. l. Gennem teg og væd at deltage i og have ansvaret for oprydning, borddækning o. l. lærer børnene omhu for materialer, for klassens arkæmfirte m. s. v. og udvikler sikkerhed ovenfor praktisk arbejde og personlig hygiejne. Frokostspisning fremmer som hyppeligt sæmve og er medvirkende til indlæring af gode spisevaner.

Intellektuel beskæftigelse. Bogstaver og tal indgår som legemligheder f. eks. i spil og i forbindelse med samtaler, tegning o. l. man benytter ikke til systematisk oplæring af læsning og regning. Talbegreber kan knækkes.

En god læsning er vigtig. Den voksne læser højt for børnene, de lægger bøger og billeder sammen, og børnene sleser selv. Dermed bliver der stiel til samtale, børnenes sproglige fornemmelse støttes og udvikles, og deres begreber udvikles. Under en daglig samlingsstund, hvor børnene fortæller, og der føres en samtale, lærer børnene at udtrykke sig og lytte. Rim og rimme er yndet af aldersklassen. Det giver

god fornemmelse af sprogets rytme og anledning til »digtning« af børnene selv.

Små emnearbejder tages op med hele gruppen. Museumsbesøg, udflugter eller ture kan indgå heri som udgangspunkt eller for at uddybe interessen. I emnearbejdet indgår både leg og mange former for beskæftigelse, individuelt arbejde og fællesarbejde. Dramatisk udfoldelse med mere hjælp af den voksne end i børnenes frie rollelege, vil ofte være naturligt at tage op i den forbindelse. Arbejdet tjener i høj grad fællesskabsfølelsen i klassen foruden at imødekomme børnenes videbegær og aktivitetstrang.

Ordlege, gætteleg o.l. kan indgå i samlingsstunden.

Organiserede fælleslege. Blindebuk, 2 mand frem for en enke, forskellige sanglege o.l. Lege, der har et fast mønster og bestemte regler, som børnene må indordne sig, hvis legen skal blive vellykket, er vældigt af børnene og tjener opøvelse i at modtage og efterkomme en instruktion, motorisk udfoldelse, samt fællesskabet.

Børnehaveklassens ydre rammer

Hvis det skal lykkes børnehaveklassen at imødekomme de 6–7-åriges specielle behov, kræves et velindrettet lokale, helst med tilhørende grupperum, og god plads. 3 timers daglig mødetid I SKOLENS ALMINDELIGE ÅBNINGSTID er nødvendig, hvis der skal lægges virkelig godt op til skolens arbejde med børnene og klassen drage nytte med hensyn til tilvænnning til skolens miljø. Udendørs legemulighed må med i billedet, helst som egen legeplads med kontakt til skolebørnenes.

Klassekvotienten bør ikke overskride den almindelige børnehaves normalgruppe – for tiden 20. Erfaringsmæssigt er det rigeligt for alderen med henblik på en sund social udvikling og mulighed for den voksne for at imødekomme børnene med tilpas varieret beskæftigelse. Desuden er der et stort, rent praktisk arbejde forbundet med at oplære børnene til selvstændigt at udfolde sig, og da det påvirker børn i den alder stærkt at ledes af fremmede f. eks. vikar i sygdomstilfælde, bør børnehaveklassen have en fast medhjælp ansat udover klasselæreren. Til gengæld bør den stå åben for opfordring til at modtage seminarieelever, børnehaveelever og fritidshjemselever og give dem vejledning og oplæring.

Under for ringe vilkår vil det være vanskeligt for ikke at sige umuligt for børnehaveklassen at holde skolens målsætning. Den vil se sig nødsaget til at tage en pædagogik i brug, der ikke appellerer til at »lære« men begrænser sig til at forme børnene uden deres aktive medvirken og følelse af medansvar for deres egen person.

Børnehaveklassens samarbejde udadtil

Som følge af børnehaveklassens mange og varierede aktivitetsområder, som ikke bindes af pensumkrav og på grund af den frie, ofte indirekte ledede arbejdsgang, der tilrettelægges efter de karakteristika, der fremtræder for de enkelte klasser gennem børnenes indbyrdes samspil, har pædagogen fine muligheder for at iagttage de enkelte børn under mange vilkår. Derved er der god lejlighed til at opdage evt. fejludviklinger, der bør behandles mere indgående gennem et samarbejde med andre af skolens instanser.

Den opgave børnehaveklassen skal udfylde med hensyn til i al almindelighed at skabe kontinuitet for børnene medfører naturligvis et omfattende arbejde til mange sider for pædagogen:

Samarbejde med skolen. Det er et arbejde, der må tages op på mange fronter. Børnehaveklassen må gå ind som integreret led i skolen og derfor tage del i skolens arrangementer, børnehavelærerinden deltage i lærerkonferencer etc. Hun skal skaffe sig kendskab til skolens indlæringsmetoder o. s. v. og navnlig sørge for at have kontakt med skolens lærere i de mindste klasser. Børnehaveklassen må forholde sig åben overfor besøg af skolens større børn og lærere, og f.eks. vil det være naturligt at stille sig til rådighed for de ældste eleveres erhvervspraktik. Samarbejde med skolens sociale foranstaltninger bør foregå på linie med de øvrige klassers. Det har meget stor betydning med hensyn til at lette børnenes overgang til skolen, at småskavanker opdages og rettes før skolegangens begyndelse over samarbejde med sundhedsplejerske, læge, tandlæge, psykolog og talepædagog, således at børnene ikke hæmmes i deres indlæringsmuligheder og forhold til kammeraterne i skolen, hvor børnenes indbyrdes accept og vurdering af hinanden betyder endnu mere end for de mindre børn. Ligeledes er det af afgørende betydning for de stærkt afvigende børn, der ikke vil være egnet til skolegang til normal tid eller på almindelig måde, at de over klassens samarbejde med læge, psykolog etc. placeres formålstjenligt fra starten, således at de ikke bliver til belastning for skolens arbejde med de normale børn, og således at de selv undgår nederlag og dermed yderligere fejludvikling fremfor at blive hjulpet frem. Ferie- og svagbørnskolonier bør stå til børnehaveklassens rådighed på linie med andre klassers. Samarbejdet med skolens læge giver pædagogen udmærket kontaktmulighed til hjemmet gennem det første lægebesøg, hvor forældre deltager.

Samarbejdet med hjemmet falder i øvrigt naturligt og er erfaringsmæssigt let at opnå omkring denne aldersklasse børn. Det kan naturligvis udformes på mange måder efter børnehaveklassepædagogens evne og

fornemmelse for, hvordan det vil virke bedst i pågældende forældre-kreds. Som former for samarbejde kan nævnes: jævnlige forældremøder uden for arbejdstiden, enkeltsamtaler, lejlighedsvis åbent hus i arbejdstiden, fest med børn og forældre, kontakttavis, hjemmebesøg i særlige tilfælde, meddelelsesbog, børnearbejder med hjem, forældre-hjælp på ture o. l. som oftest vil flere former fungere sideløbende.

Samarbejdet med andre børnehaver er naturligt og helt nødvendigt, hvor en børnehave og en børnehaveklasse har fælles børn, og kan sammenlignes med samarbejdet med hjemmet, de samme midler tages i brug. Arlige samarbejds møder mellem kvarterets børnehaver, børnehaveklasse og skole vil tjene til gensidig oplysning om børn, arbejdsforhold, målsætning o. s. v. Et samarbejde af praktisk art kan komme i stand som f. eks. udlån af skolens gymnastiksal til børnehaven, tilbud om optagelse af henholdsvis skolens og børnehavernes børn i særtilfælde o. l.

De største børnehavebørn, kan inviteres til at besøge skolen, de mindste skolebørn til at besøge børnehaven. Børnehaverne kan stille sig til rådighed for skoleelevernes erhvervspraktik i god kontakt med skolen.

Erfaringer fra bl. a. Esbjerg og Grøndalsvænge skole i København synes at vise, at børnehaveklasse og heldagsbørnehave kan supplere hinanden godt, hvis samarbejde og kendskab til hinanden er i orden.

Der bør være tilsvarende samarbejde med fritidshjem.

Samarbejde med børneværn bør være muligt i visse tilfælde på linie med andre børnehavers.

Personaleforhold

Til stillingerne i børnehaveklassen må primært foretrækkes børnehavelærerinder og fritidspædagoger. Forhåbentlig vil der blive oprettet faste kurser for alle pædagoger, der ansættes. Dette både af hensyn til, at børnehaveklassen er en nydannelse set både fra børnehavens og skolens side og også begrundet med arbejdets særlige karakter, idet 6-7 års børnene er skilt ud fra førskolealderens øvrige aldersklasser som selvstændig gruppe, og endelig begrundet med børnehaveklassens tilhørsforhold og intime forbindelse med skolen. Kurser kan f. eks. omfatte skolens målsætning og problemer, indlæringsprocesser og -metodik, samarbejdsteknik, gruppepsykologi og -dynamik i børne- og voksen-grupper, familievejledning etc. Løbende kurser for nyansatte vil sikkert være hensigtsmæssige, ligeledes studiekredse under en eller anden form i årets løb.

M. h. t. aflønning og fastsættelse af arbejdsforhold henvises til de forhandlinger, Børne- og Ungdomsforsorgens Personaleforbund fører.

Nogle problemer omkring børnehaveklassen

Lokaler. Skolens situation er velkendt. Den skal leve op til høje mål og nye tanker og står overfor store opgaver under vanskelige vilkår på flere måder. Eet af problemerne er lokalespørgsmålet. Døg varierer mulighederne tilsyneladende en del.

Ved oprettelse af børnehaveklasser er det overordentligt vigtigt, at oprettelsen kan ske i takt med de muligheder, der er til stede for at fremskaffe EGNE, VELEGNEDE lokaler dertil – ellers kommer børnehaveklassen alt for let til at repræsentere en ringe kvalitet i børnehaver verdenen, og det vil skade såvel børnehavens idé som skolens renommé.

Personale. Under den nødvendige udbygning af børnehaver fremover, står man ligesom skolen med problemer angående dækning af institutionerne med pædagoger. Ligesom lokaleforhold er af afgørende betydning, bør mulighederne for at ansætte kvalificeret personale tages i betragtning.

Klassekvotienten. Børnehavens gruppestørrelse stemmer muligvis ikke med skolens klassekvotient. Spørgsmålet om børnenes oprykning til 1. klasse trænger sig på. Skal det ske som samlet gruppe suppleret med få børn fra andre grupper, evt. udefra, eller som to eller flere smågrupper slået sammen med andre børn? Det er et problem, der sikkert kun løses gennem erfaringer og forskelligt fra skole til skole, men det bør være i søgelyset.

Oprettelse af børnehaveklasser

er sikkert en rimelig og nyttig ting ud fra synspunkter om de 6–7-åriges behov og situation, som de er omtalt og berørt i foranstående og også ud fra skolens interesse i at starte begynderundervisningen i de første skoleklasser på bedst mulig måde.

Alene i kraft af at tanken herhjemme er ny, bortset fra i Esbjerg, vil den let blive modtaget med usikkerhed, skepsis og delvis modstand, tilsyneladende dog ikke i forældre kredse. Derudover må man naturligvis også erkende, at der vil blive en del problemer at løse, inden klasserne fungerer bedst muligt. Oprettelse af en stilling som konsulent for bør-

nehaveklasserne er derfor meget ønskelig. Indtil en sådan kan blive en realitet, stiller vi os gerne til rådighed med oplysninger og vejledning, evt. ved at formidle kontakt til allerede arbejdende børnehaveklasser. En vandreudstilling med materialer, legetøj, arbejdsresultater etc. fra forskellige børnehaveklasser er under forberedelse og vil kunne rekvireres fra BØRNE- OG UNGDOMSFORSORGENS PERSONALEFORBUND, BLÅGÅRDSGADE 15 B, KBHVN. N.

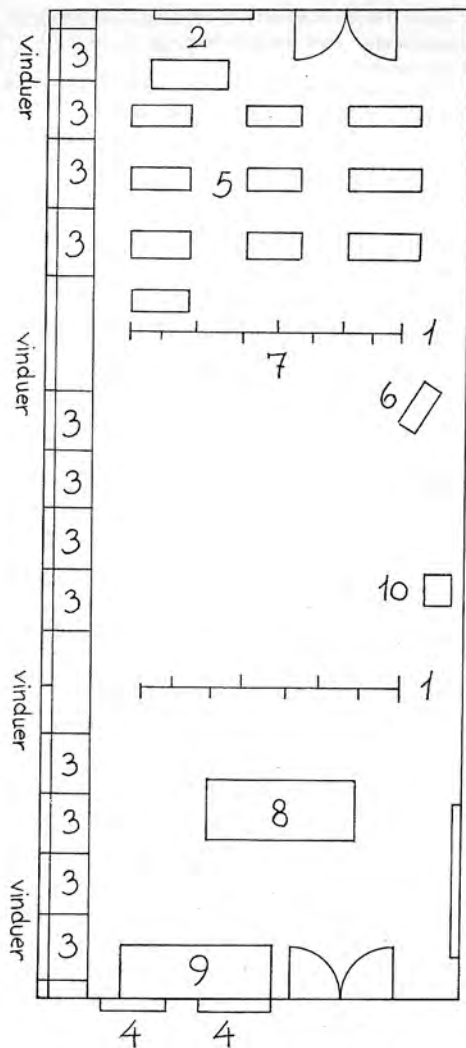
3 eksempler på indretning af børnehaveklasser

Klasserne er indrettet under meget forskellige vilkår i kommunale skoler i København, Birkerød og i en privat skole i Helsingør. De er alle 3 indrettet i lokaler, som er velbeliggende i skolen – i kontakt med småbørnene og dog pænt »afskærmet«. Skolernes almindelige udelegeområde benyttes både i og udenfor frikvarterordningen for skolen som helhed.

I 60 børn – 3 hold à 2 timer. Alle formiddagshold.

16

Lokalets areal: 130 m². Opdelt i 3 områder: Legeområde, værkstedsområde, »klasselokale« med elevborde mage til skolens, men i passende størrelse til alderen.

Væggen modsat vinduerne er forsynet med en række mindre opslags-tavler. Forklaring til tallene på tegningen side 17:

1. flytbare og adskillelige skillevægge, højde 1,50 m.
2. klassetavle og kateder.
3. skabe til elevmateriale ophængt under langt vinduesbord. I disse skabe sidder der bl. a. 60 skuffer, som passer til bordene (no. 5), således at hvert barn har sin skuffe.
4. håndvaske placeret uden for lokalet.
5. elevborde.
6. klaveret.
7. her er dukkekrog og »damefrisør«.
8. et stort arbejdsbord og legebord; her leges med tog og færger, og der kan sættes skruestikker fast på bordet, så der også kan arbejdes med værktøj, sav, hammer o. s. v.
9. stort fræsætningsbord til udstilling af elevernes arbejder.
10. kasseapparat til købmandsbutikken.

II 40 børn – 2 hold à 3 timer. Begge formiddag.

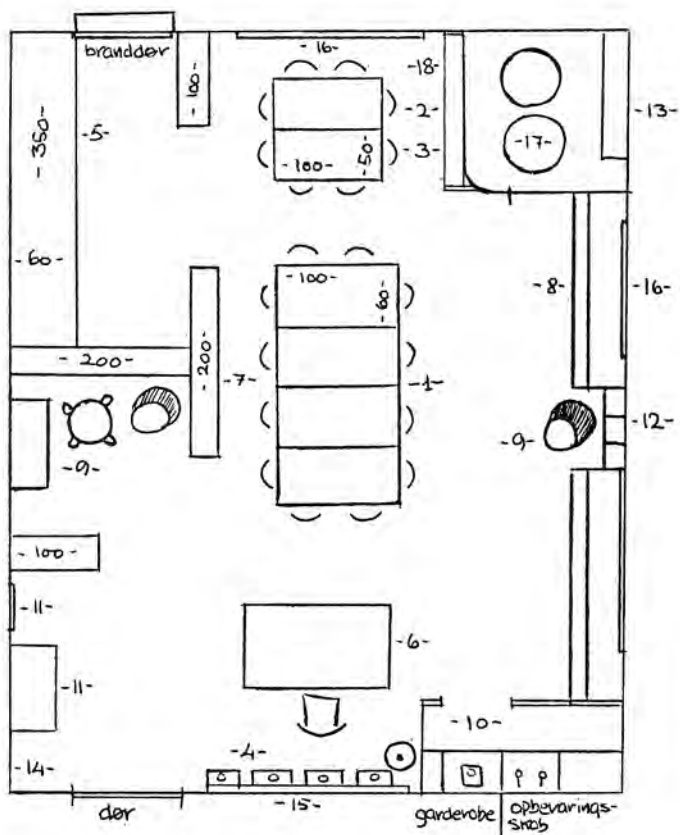
Lokalet er ikke ideelt, men der er fundet en god løsning, der fungerer godt, bortset fra alvorlig skabsmangel.

Inventarforklaring:

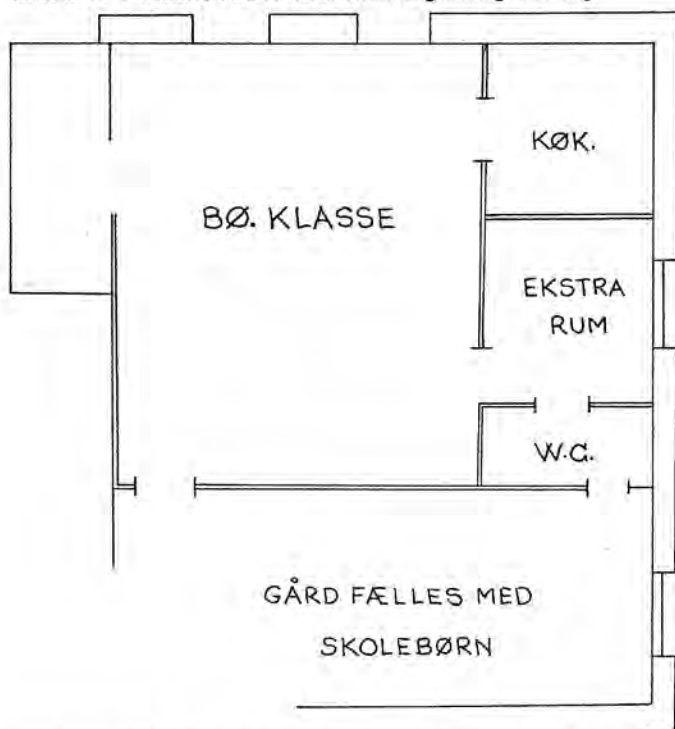
1. 4 borde – 100×60 cm.
2. 2 borde – 100×50 cm.
3. 20 stole fra Hukit (Farimagsgade 33).
4. 4 skamler, kasseret fra gymnastiksal.
5. Fast værkstedsbord – 350×60 cm. Kasser under.
6. Lærerindebord, 130×80 cm + klap.
7. 4 reolenheder, i alt 6 m, 40 cm dybe.
8. 2 skabsenheder med fast bænk.
9. Dukkemøbler i dukkekrog + læsekrog.
10. Fast køkkenkrog med vask og varmeplade. Afskærmet.
11. Kasse til udklædningstøj. Stort spejl.
12. Bogkrybbe og hylder.

13. Tørrestativ til børnenes malerier.
14. Plads til fuglebur o. a. dyrehold.
15. Tavle (fra 30 cm over gulv til 200 cm o. g.).
16. Opslagstavler.
17. Kakkelovn med afskærmning.
18. Reol til børnearbejder.

Møbleringen er ikke fast, men varieres ofte efter behov.

III 18 børn – 1 hold i 4 timer. Hver formiddag undtagen lørdag.

Lokalernes størrelse: Store rum 35 m² + ekstrarum ca. 7 m² + køkken, der bruges af børnene. Meget fordelagtige forhold til udeleg. Inventar ikke tegnet ind, da møblering ændres meget ofte alt efter den beskæftigelse, man har i gang.

Inventarliste:

I det store rum:

- 3 stk. 4-mandsborde (malet fyrretræ).
- 1 stort arbejdsbord, 140×140 cm. Linoleumsplade.
- 3 reoler til spil og materialer.
- 1 skab med forhæng til krus, tallerkener etc.
- 18 Hukit-stole.

20

- 1 »bondehus« med køkkenbord, sovebriks, bæk, lille bord.
- 1 læsekrog med bogkasse, lille bæk, skamler.
- 1 »skuffedarium« med børnenes egne rum til opbevaring af ufærdige arbejder.
- 1 opslagstavle dækkende hele den ene væg.
- 2 hylder over »børne-nå-højde« til opbevaring af materialer. Ca. 5 m.

I det lille rum:

- 1 polyether madras.
- 1 stor kasse til udklædningstøj.

I køkken:

- 1 køkkenbord med vask i voksenhøjde.
- 2 kogeplader på køkkenbord i børnehøjde.
- 1 kommode til værktøj og materialer.
- 1 reol til maling og andre materialer.

Anskaffelsesbudget for københavnsk skole 1963

40 børn — 2 hold à 3 timer.

Legetøj:

Togbane + tog	60,00
1 Legokasse + legoklodser	100,00
1 skruesæt	27,00
1 hammermosaik	20,00
1 træske med vilde dyr	25,00
1 træske med dyr til bondegård	30,00
1 klodsvogn	134,00
1 kugleramme	15,00
1 pusleur	18,50
10 små biler	22,50
1 æske plasticant	35,00
Forskellige puslespil	75,00
Andre spil (se nedenfor) ..	100,00
2 store tæpper	50,00
1 vægt	30,00
Bolde	10,00
2 dukker	50,00
1 dukkekaffestel	14,00
1 stor dukkeseng	75,00
5 m stof til dukkepuder ..	36,00

Møbler til dukkekrog:

2 stole og et bord	150,00
I alt	1076,00

Spil: Ludo, Dam, Sorteper, Loppespil, Billedlotteri, Domino, Vendespil, to store terninger og lign.

Værktøj:

2 knibtænger	10,50
5 løvsave	20,00
3 hamre	14,00
1 hultang	37,50
1 dolk	3,50
1 finérsav	13,50
4 junior-save	9,00
1 håndbør	22,50
1 fil	5,25
2 skruetrækkere	5,00
1 skruestik	37,00
1 skruetvinge	7,25
1 hæftemaskine	20,00
I alt	205,00

Beskæftigelsesmaterialer

20 sakse	85,00
1 stor saks	10,00
Blyanter	7,00
Farver	100,00
Pensler	30,00
Farvepulver	25,00
Klisterpulver	20,00
Expres Lim	10,00
Blokarver	20,00
Sandpapir	6,00
1 dåse celluloselak	8,00
1 fl. fortynder	3,50
2 spande til ler	70,00
Ler (et års forbrug)	65,00
Søm	5,00
Blomstertråd	5,00
Klinger	8,50
Tegnepapir	20,00
200 stk. gråt tegnekardus	20,00
Glanspapir	20,00
Silkepapir	12,00
Crepepapir	10,00
Karton (hvidt, rødt, gr.bl.)	30,00
Plastic til bogbind	10,00
Hyldepapir	4,00
Lys	6,00
Tegnestifter	5,00
Tape	20,00
Knappenåle	5,00
Sytråd	7,00
Synåle	15,00
Broderegarn	15,00
Uldgarn	5,00
Centimetermål	5,00
Stof til at sy på	30,00
10 væve	57,50
10 vævenåle	6,50
2 prikkenåle	1,50
2 prikkefilt	6,70
Kurve til blyanter, garn m. m.	20,00
I alt	806,70

Mange ting kan muligvis fås på skolen f. eks. en protokol, kladderhefter, meddelelsesbøger, tavlekridt, blyanter, farver, tape, synåle, stof, garnrester, viskestykker, papir, håndklæder, sæbe.

Bøger:

Hvordan Mor?	
Abrikosia	
Klatremus	
Folk og røvere i Kardemomme by	3,50
Alle vi børn i Bullerby 1. og 2.	
Mit Skatkammer 1. og 2.	
Pers ny klæder	
Lange Peter Madsen	
Fremads store dyrebog.	
Pusling flytter ...	
Børnene i Junglen	
Børnene på kloden	
Børnenes opslagsbog	
Nikke Nikke Nambo	
Otte små, to store og en lastbil	
I alt	ca. 250,00

Musikinstrumenter:

3 trommer	85,00
Maracas	50,00
Rytmepinde	11,50
En sopran xylofon (træ) ..	150,00
I alt	296,50

Inventar:

En stumtjener til udklædningstøj	100,00
Et spejl	35,00
En papirkurv (brændekurv) ..	17,00
En kost	28,00
En fejebakke	4,00
Forklæder	50,00
I alt	234,00

Køkkenrøg:		1 kasserolle	20,00
(Fast inventar: køkkenbord, vask og elektrisk varmeplade)		1 kedel	25,00
Plastickopper og -tallerkener til alle børn (20 stk.)	75,00	Spand, balje, bakke af plastic	15,00
Teskeer, skeer, gaffer, knive og grydeskeer	20,00	Smørebræt, råkostjern, kartoffelskræller, dl.mål, skål	17,00
1 stegepande	15,00	I alt	187,00

Trærester til værkstedet må man prøve at skaffe sig.
 Det koster ca. 20 kr. om måneden at holde køkkenkrogen i gang, hvis man kan få mælk fra skolen.

Samlet budget

for første år (etableringssum + forbrug resten af finansåret).

Legetøj	1076,00
Værktøj	205,00
Beskæftigelsesmaterialer	806,70
Bøger	250,00
Forklæder	50,00
Forskelligt inventar	184,00
Køkkenredskaber	187,00
Musikinstrumenter	296,50
I alt	3055,20

Der må regnes med, at en række prisstigninger har fundet sted på indværende tidspunkt, hvilket nok vil nødvendiggøre et højere budget.

»Det årlige forbrug«

i en børnehaveklasse er på grundlag af indhøstede erfaringer anslået til omkring 60 kr. pr. barn pr. år, omtrent svarende til en halvdagsbørnehaves forbrug og til dels afhængigt af børne Klientellet på stedet og mulighederne i skolens omgivelser (ekskursioner og legeplads m.v.).

Fortegnelse over velegnede bøger

til børnehaveklassens bibliotek. Der findes mange andre, og hver pædagog må naturligvis sammensætte sin bogsamling efter særlige interesser og behov i sin bestemte børnegruppe. Fortegnelsen er således kun tænkt som vejledende – flere eksempler på bøger findes i afsnittet »Anskaffelsesbudget for københavnsk børnehaveklasse«.

- Allan Jensen, Virginia: Lars-Peters fødselsdag. 1959. G.B. 4,00.
- Asbjørnsen, P. Chr.: Østen for sol og vesten for måne. 1959. G.B. 4,00.
- Baldner, Gaby: Pingvinus og Pingvina.
- Beattie, Janet: Den lille kone, som glemte alting. 1958. G.B. 4,00.
- Brunhoff, Jean de: Babar-bøgerne. Th. Beck. 11,50.
- Burthon, Virginia Lee: Gravemaskinen Amanda.
- Cath-Westly, Anne: Otte små, to store og en lastbil.
- Cath-Westly, Anne: Knorten og Lillebror.
- Egner, Thorbjørn: Klatremus og de andre dyr i Hakkebakkeskoven. G.B. 9,25.
- Egner, Thorbjørn: Folk og røvere i Kardemomme by. 9,25.
- Fatio, Louise: Den glade løve. 1959. G.B. 7,25.
- Hoban, Russell: Godnat Amalie.
- Jansen, Mogens og Nørgård Jensen, Kit: På vej til skole. Munksgaard.
- Krantz, Leif: Børnene i junglen. 1960. G.B. 11,50.
- Krantz, Leif: Børnene i luften. G.B. 12,50.
- Lattimore, Eleanor: Lille To-Po. 1956. D.F. 10,50.
- Lindgren, Astrid: Niels Karlson-Pusling og andre eventyr. Br. og K. 9,50.
- Lindgren, Astrid: Alle vi børn i Bulderby. G.B. 5,25.
- Lindgren, Astrid: Nissen. G.B. 10,50.
- Lindgren, Astrid: Lotte flytter hjemmefra. G.B. 5,25.
- Lobe, Mira: Digte-Jens og Humpe-Dumpe-dyret. Hst.
- Mathiesen, Egon: Blå mand. 1956. Hrv. 3,00.
- Mathiesen, Egon: Mis med de blå øjne. Gd. 11,25.
- Nikke Nikke Nambo og andre børnerim og rømser. Brg.
- Minarik, Else Holmelund: Lille bjørn. 1958. Ilif. 10,25.
- Pape, Finn: Puslingebogen.
- Peterson, Hans: Peter Lassen og hans guitar. 1959. G.B. 4,00.
- Rasmussen, Erik: Mortens hus: 1949. D.F. 4,25.
- Rasmussen, Halfdan: Lange Peter Madsen. EchS. 10,50.
- Rasmussen, Halfdan: Den lille frække Frederik og andre børnerim. Br. og K. 8,25.

Som den gode børnehave

– om de første kommunale børnehaveklasser i København og Herlev

© Inger Lil Eggert Larsen og Dansk Pædagogisk Historisk Forening

Produktion Grafisk Himmel

Udgivet af

Dansk Pædagogisk Historisk Forening

Småskriftserie A nr. 17 · 2003

ISSN 0909-0754

Som den gode børnehave kan bestilles hos

Dansk Pædagogisk Historisk Forening på

tlf. 3965 3764

Inger Lil Eggert Larsen (Inger Lil Stenner Rasmussen) er uddannet fritidspædagog på Kursus for Småbørnspædagoger 1959.

Efter at have arbejdet som pædagog ved Rigshospitalet og ved børnehaveklasserne i Herlev, lærer ved Søllerød Lille Skole.

Fra 1972 til 2003 seminarielærer i pædagogik – bevægelsesfag og sundhedsfag.

Er nu pensioneret fra Højvangseminariet i Glostrup.

- Sigsgård, Jens: Palle alene i verden. G.B. 5,50.
- Sigsgård, Jens: Katinka og dukkevognen: G.B. 4,00.
- Skønsberg, Gunnar: Rejsen til verdens ende. G.B. 4,00.
- Strøyer, Poul: Sket er sket. G.B. 8,25.
- Spang Olesen, Ib: Bedstemors vægtæppe. K. og K. 8,25.
- Spang Olesen, Ib: Blæsten, G.B.
- Spang Olesen, Ib: Regnen. G.B.
- Ungermann, Arne: Pusti som hverken var fugl eller fisk. Fmd. 3,50.
- Unnerstad, Edith: Busser.
- Wells, H. G.: Tommy og elefanten. G.B. 7,25.
- Waber, Bernhard: Huset hjemme i gaden. IIIf.
- Waber, Bernard: Barndomslandet 1 og 2.
- I øvrigt henvises til børnebibliotekerne, som gerne er behjælpelig med orientering.

Dette småskrift om de første kommunale børnehaveklasser i Danmark bærer titlen *Som den gode børnehave*. Den henviser til den idé de ansatte i børnehaveklasserne i Københavnsområdet startede med, ideen om at få børnehavepædagogikken ind i folkeskolen.

Inger Lil Eggert Larsen beskriver opbygningen af den første børnehaveklasse i Herlev kommune, hvor hun blev ansat i 1963. Hun fortæller om kampen for ideerne, anerkendelsen og arbejdsvilkårene, med paralleller til de nystartede børnehaveklasser i Københavns Kommune.

Der refereres også til Esbjerg Kommunes meget tidlige forsøg med “forklasser” for børn – fra før første verdenskrig.

Som bilag bringer vi et uddrag af Esbjerg Skolevæsenes tidskrift *Barn og Skole* fra 1962, skrevet i anledningen af 50året for de Esbjergensiske børnehaveklasser.

Herudover har vi medtaget *Dansk Børnehaveråds* folder om vejledning vedr. børnehaveklasser, samt *Børne- og Ungdomsforsorgens Personaleforbunds* lidt mere omfattende pjeces *Børnehaveklasser*, begge fra starten af tresserne.

Bilagene kommer således til at fylde lige så meget som selve beretningen, men vi synes de skal med. De er af historisk interesse og et direkte supplement til beretningen, der rummer mange henvisninger og facts om starten på børnehaveklasserens historie.

Dansk Pædagogisk Historisk Forening
Marts 2003